

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KISS JÓZSEF

6. szám.

XXII. évfolyam.

A NEMZETI SZINHÁZ
MELLETT

Pannónia-szálloda

BUDAPEST,
Rákóczi-ut 7. szám.

A HÉT

SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA
most

VIII., Népszínház-u. 22.

MEDEK ANNA

MAGYARON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.

ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással
RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöztetnek.

Kézimunka

bevásárlása előtt hozassa meg legutolsó kézimunka-ártesítőt, mely 228 negyedréti oldalon 3150 rajzot tartalmaz és tulszarnyalja az összes eddig megjelent árjegyzékeket.

Vidékre ingyen és bérmentve küldöm.

Bérczi D. Sándor

kézimunka-nagyiparos

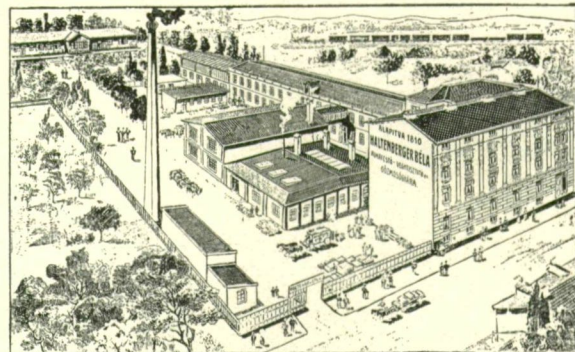
Budapest, VI. ker., Dessewffy-
utca 5. sz., saját áruházában.

Alapítva 1883. :: Telefon 109-06.

ALAPÍTÁSI ÉV 1810.

ALAPÍTÁSI ÉV 1810.

HALTENBERGER BÉLA

RUHAFESTŐ, VEGYTISZTÍTÓ **KASSA**
ÉS GŐZMOSÓ GYÁRA

a legrövidebb idő alatt s a legszebb
kivitelben tisztít és fest ruhákat, télikabátot, fel-
öltöket, férfi és női ruhaneműeket.

MATTONI-FELE
GISSHÜBLER
természetes
égyényes
SAVANYÚVIZ.

Zoltán
FELE
CSUKAMAJOLAJ

a legjobb, üvegje 2 korona a gyógyszerárakban.

!! MEGJELENT UJ KIADÁSBAN !!
„A HÉT“ szakácskönyve

Pályanyertes receptek

Tartalmazza a főúri és polgári konyha összes receptjeit, a magyar és nemzetiségi vidékek speciális ételeinek leírását.

Ára diszkótés-
ben 5 korona.

Megrendelhető lapunk
kiadóhivatalában. ::

**CREME
SIMON**

Felülmulhatatlan
az arcbőr
és szépség ápolására

a SIMON-féle
Puder és szappan

PARIS

Hirdetések

felvételnek

Telefon
61-38.

A HÉT
kiadó-jában

Budapest, VIII. ker.,
Népszínház-u. 22. sz.

Reggelizés előtt fél pohár

SCHMIDTHAUER-féle

Használata valódi áldás gyomor-bajosok-

Igmándi keserűvíz

az elrontott gyom-
rot 2-3 óra alatt tel-
jesen rendbe hozza.

Kis üveg 40 fill.

MÉG JELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... » 10.—

Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és Kiadóhivatal:

BUDAPEST,
VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám: 61—38.

Hirdetések
felvétele ugyanott.

—⊗ Budapest, február hó 3. ⊗—

Kronika.

Bécs.

— febr. 3.

A budapesti polgármesternek ezen a héten egy udvariassági afférje volt, amely kinőtt a kereteiből és szélesen visszhangzott a sajtó rezonáló szekrényében. Mindössze az történt, hogy a polgármester nem kapta meg a meghívót a bécsi bála és most itthon marad, petrezselymet árulni. Ez a bécsi pofon természetesen mindnyájunknak szól. Mi naivul és kedvesen egy barátságot próbáltunk kezdeni. Pezsgőbe és lelkesedésbe fullasztottuk a bécsi polgármestert. Az utcáinkon husz magyar fotografus leste minden szemrebbenését. A király is boldogan nézte a barátkozókat és mikor együtt látta őket, állítólag rájuk mosolygott jószágon, öreg szemé, mint a gyerekekre, akik végre megbékültek és egy uralkodó álmát váltják valóra a két testvér-fővárosról, amely már nem agyarkodik, de megérti és szereti is egymást. Nékünk kezdettől fogva furcsának tetszett ez a béke. Egy fiktív és kedves ábránd volt. Most a bécsi polgári klub brüszk határozata a keresztényszocialisták jóvoltából jó időre pontot tett rá. Lueger katonái még élnek. Röpül tovább a hajított kő, ha a dobójuk időközben meg is halt. Minket kevéssé érint az egész. Hiszen nemcsak egy udvari bálról maradt le a magyar polgármester, de egy birodalmi bálról is, ahol az osztrák kollégák között legfeljebb elsőrendű csillag lett volna. Konstatálnunk kell azonban, hogy a közeledés óhajtott terve ezzel kutba esett. Bécs és Budapest újra farkasszemet néz egymással.

Tegyünk félre most minden politikát s nézzük a két érdekes fővárost ebben az érdekes szituációban, amint végzetesen szembenáll, talán minden gyűlölség nélkül is, de pszichológiai okokból kibékíthetetlen antagonizmusban. Elmultak azok az idők, mikor a császárváros fogalom volt, vagy mumus, egy sziklavár czimek és viharfellegek között, kék és arany lakájokkal. Ma tudjuk, hogy a gyorsvonat kerek négy óra alatt visz oda. Nincs többé osztrákgyűlölet. A magyar paraszt még mindig csak a németről beszél s nem tud az osztrákról. Mi átrándulunk közéjük, eszszük a kenyerüket, olvassuk az írókat és jóbarátok vagyunk velük. A politikusaink? Ugy látom, hogy ők legkevésbé gyűlölködnek. Legutoljára egy hühös vaklármá szította fel a régés haragot, de akkor egyéb nem történt, mint hogy a magyar vendéglősök detronizálták az étlapról a bécsi szeletet

és hazafias dühvel tulipán-szeletnek nevezték. Ez volt az egyetlen pozitív eredmény. Máskülönbén náluk sem erősebb a magyargyűlölet. Egy teljes évig éltem közöttük s úgy vettem észre, hogy nagyon ismernek bennünket, kicsit féltékenykednek reánk és nemcsak hogy becsülnek, de egyenesen tulbecsülik monarchikus jelentőségünket. Felolvasásokban, szalónokban, egyetemi előadásokon szüntelenül szó esik rólunk. Imponálóan tájékozottak és nyugodtak. Ottan is csak néhány kolompos ugrál, az osztrák paraszt azonban épp oly busan pipázik a repczeföldjén és épp annyira törődik a politikai hajszával, mint itthon a szegény magyar kollégája.

Micsoda tehát a *casus belli*? Elég felszállanunk egy bécsi villamosra, hogy megtudjuk. Ezek az emberek naivak; a nők ábrándozók; a férfiak pedig szókék és piszék. Nem menekülhetek ettől az impressziómtól. Budapest fekete város. Bécs szöke. Itten a villamosban öt percz múlva már barátság fejlődik ki köztem és a kocsis között. A bécsi ember kedves, de ettől a kedveségtől én, a budapesti, fejfájást kapok. Nekem szükség az a ridegség, amelylyel az ujonan kialakult magyar főváros védi a különállóságomat s megtiltja másnak, hogy beleavatkozzék az ügyeimbe, kivallasson s ismeretlenül is leüljön a vendéglői asztalomhoz és ott, a hus a tészta között baráti hűséget esküdjön. Nem tudok elképzelni valami távolabbat, mint egy átlag-bécsi és egy átlag-budapesti ember. Az utcáink, a házaink, a szokásaink pedig testvérek, az ételeink majdnem egyformák, még a szegénységünk is közös s nyugatról érkezve, már itt érezzük az emberek rosszul öltözöttségét, a vonaton a harmadik osztályok füledt odeurjét, az utcán a közigazgatás bajait, a kocsisok szemtelenségét, ami a mi czifra nyomorúságunkat juttatja eszünkbe. Mégis mások ők és idegenek. Akárcsak ezer mérföld választana el tőlük, csodálkozom rajtuk és majdnem ellenséges szemmel tekintek rájuk. Egy lélektani korlát feszül közöttünk. Hiába egyek a gyáraink, a pénzünk, a tarifánk, még a kalácsunk is, amit a kávéba aprítunk. Az emberek mások, akik a kalácsot a kávéba aprítják.

Bécs lírikus város. Budapest pedig minden, csak lírikus nem. Nálunk a lírizmust az aszfalton csirájában tiporják el s a szeméttel együtt söprik ki. Kicsit amerikaiak vagyunk. Gyorsan nőttünk, hagyomány nélkül s mostohán és egy nagy adag cinizizmust kaptunk ajándékba, amely folyton velünk nevelkedik, de ezzel együtt egy kevés gögöt is kaptunk és sok edző büszkeséget. A vén, meleg és naiv Bécs ezt nem ismeri. Ez a város a zöld

kertjeivel és télen a dus fehérségével, meg az intimen elszórt lámpáival úgy eped fel az égre, mint egy sóhaj. Minden bécsiben van egy kevés nyárspolgár, egy kevés kegyencz és lakáj. A budapestiben talán egy nagyur és egy csirkefogó. Láttam a bécsi népet egy népünnepeyen, ahogy színes transzparensok alatt falta az ingyen pástétomot s az ur és »liebes Volk« együtt itta a cukros varázsitalt, émelyítően szépen, és együtt tánczolt a külvárosi szabó az uri dámával, éltetve a császárt, kedélyesen, nagyon kedélyesen. Ugy néztem ezt a czéczót, olyan idegenül, mint a zulukafferek öröminnepét. Bármennyire is feszítettem a fantáziámat, nem tudtam a mulatságot a Lajtán tulra transzponálni. Alig hiszem, hogy a ferenczvárosi hivatalnok olyan éhcs legyen az ingyen husra, mint a bécsi. Akkor láttam, hogy minket végzetes mesgyék választanak el. A politikusaink még lehetnek jó barátok, de ez a két város soha. Igaz, ilyen apró jelekből nem lehet következtetést vonni és hamis is lenne a következtetés, ha ezek csak jelek lennének és nem eredői sok összeható oknak, amely két nép multjában és vérében gyökeredzik s rányomja karakterét mind a két városra. A miénk egy kis nagyváros. Az övéké egy nagy kisváros. Ők a demokraták, az elkényeztetett és hizott gyerekek, a jóllét bő lirájával. Mi arisztokraták vagyunk egytől-egyig, lira nélkül. Egy olcsó és nem egészen előkelő lira lebeg fölöttük, aminél szebb és talán uribb is a mi szóttan közönyünk. Ezt a lirát pompásan szimbolizálja az a sok verkli, amely szüntelenül ott sűr és jajgat a bécsi utczákon. Mi a paragrafusainkkal már régen a pokolba kívántuk. Bécsben ma is közszükséglet. Az ő városuk pedig a zene városa, ahol pompás opera van, millió hangverseny s még a házmaster lánya is Strausz-partitúrát játszik. De a bécsi nő, aki az operában páholyt bérel, délután a homályos ablakmélyedésben egy gassenhauert hallgat és jóízűen kisírja magát egy verklinél, amely — Istenem — mégis olyan szelid és olyan bus.

Lehotai.

Halottak kara.

— Conrad Ferdinand Meyer. —

Mi néma halottak örökre csatázunk,
Hatalmas a sirban a mi sokaságunk.
Szántott az ekénk, de ti vigan arattok,
Suhintva a rendet, emelve a sarlót.
És mind, ami kezdet, örökbecsű munka
A földi kutakba ma átzubog újra.
Szívünk gyűlöletje, szerelme szünetlen
Még lüktet a földön a lázas erekben
S mit felkutatánk, a tudás hegyi ormán
A földi futás közepette ma kormány
S hódít a zenénk, a dalunk meg a képünk,
Babérkoszoruzva, halottan is élünk,
Keressük a célt ma is, éjbe törődünk,
Mi sír miriádjai! Térdre előttünk!

Kosztolányi Dezső.

A trondhjemi herczeg kíséretében.

— Regény. —

Írta: ANTAL SÁNDOR.

I. A Bronzlovag és Kenyérzacskó.

Két kiváló nőnek köszönhetem a herczeg barátságát: Szüzmáriának és Kenyérzacskónak. Ha jobban meggondolom, mégis a Bronzlovaggal kezdődött az egész.

A Bronzlovag az én szobrom, én csináltam agyagból, vasból meg fadarabokból. Mikor még agyagban volt, nagyon szerettem, gipszben látni se akartam, nem tudom: milyen lehetett. Ott voltam, mikor bronzba öntötték. Mikor a formát lebecsátották a földbe, félttem, hogy leszakad a láncz és elnyeli a föld. Mikor az izzó fémgolyó a formával találkozáva, hirtelen sistergő, vakító fellegekkel vett körül, úgy éreztem, hogy a magasságba ragadnak, meghalok és nem fogom az én Bronzlovagomat látni többé soha. De hát nem történt semmi.

Nem engedtem, hogy kenjék, páczolják, etessék, piszmogjanak rajta. Semmi patinázás, semmi komédia: új szobor az én szobrom, nem engedem, hogy öregre mázolja. Én reszeltem, véstem, fényesítettem. Tűzvörös, ragyogó volt mindenütt, mint a lemenő nap. Előbb Brutalitásnak akartam elnevezni a lovag arcza miatt. Egy ismerősömre, egy német kezelőtisztre gondoltam, mikor az arczát mintáztam.

Elfogadták. Tudtam, bizonyos voltam benne, még csak nem is örültem neki valami nagyon. Még négy lovasszoborra volt a Salonnak, nekem mindegyik jobban tetszett, mint az enyém. A Bronzlovag egy bástya tetejére való, nem kiállításba. A Duplesisé tetszett a legjobban nekem. A lapok, furcsa, mégis a Bronzlovagot dicsérték a legjobban. Díjat, mentiont nem kaptam, de a szobrot megvásárolták ketten is. Egy katona meg egy bankár. Büszke voltam, hiszen még soha életemben nem volt huszezer frankom. Mégis csak nagy művész vagyok. Megnéztem a kezem, a lábam: ilyen egy igazi művész keze, lába. Figyeltem a hangom. Tehát nagy ember-vagyok. Így érzi magát egy nagy ember.

Azután nem azokra gondoltam, akik szeretnek, hanem akik nevetnek rajtam. És két nap mulva ott-hagytam Párist, Bécsbe indultam Benő bátyámhoz, aki megvet, ingyenélő komédiásnak tart. Nálam volt a pénz, a Bronzlovag két fotográfiája és egy csomó kritika.

Salzburgig egyszer istennek, máskor derék fiúnak képzeltem magamat. Itt azután hirtelen nagyot ébredtem.

Egyszer régen, eső után, napsütésben láttam ezt a kis várost, azóta mindig megállok itt, lesem a régi ragyogást.

A pályaudvar mellett babákat, fapapucsot, kosarakat árult egy parasztlány. Szép volt, közelebb meñtem hozzá. De azután nem a lányt néztem, hanem azt a faragott elefántot, ami az asztal közepén állott. Durván, hirtelenül faragott tölgyfa, nagyszerű munka, öt korona az ára. De van olcsóbb is, kétkoronás is, mondja a lány és gyorsan szedegeti a kosárból a kutyákat, teheneket, tevéket mindenféle nagyságban. Egy macskát meg egy elefántot akartam venni, mikor a lány egy papirba tekert nagy szobrot vesz elő. Kicsomagolja és mosolyogva az asztal közepére állítja — az én Bronzlovagomat!

Meghátráltam, mintha csak durván mellbelökték volna. Sápadt arczczal, de dühösen kérdeztem:

— Honnan vette... hogy merete... — és nem tudtam levenni a szememet a szoborról.

— Kérem, — felelte a lány felpattanva — ez a mi becsületes munkánk. Itt az irás is, mi fizetünk a helyért, mi nem vagyunk olyanok, mint azok a tótók.

Csak most mertem egészen közelről megnézni. Hát nem egészen az én Bronzlovagom. Nem. Hanem olyan, mint amilyennek először elképzeltem, amilyenek az enyémet szerettem volna. A Bronzlovag hasonlít erre. Csakhogy ez jobb, mint az enyém, sokkal jobb.

— De hát ki csinálta ezt? — kérdeztem szeliden, majdnem könyörögve.

— Ezt? Tessék megnézni! — Felfordítja a szobrot és mutatja a talpazat fenekét, — Tecczik látni: L. betű, Lizi, én vagyok a Lizi. Ezt én csináltam a múlt vasárnap, reggeltől estig, egészen fejéig csináltam. De Hanzi csinált már vagy husz ilyen dragonyost. Ő egy este még tudta csinálni. Ezt a tevét is ő csinálta. A tevé sokkal nehezebb...

Szó nélkül elfordultam és mentem be, a város felé.

Ugy. Hát a Lizi egy vasárnap, fejéig megcsinál egy »dragonyost«. Hanzi egy este megcsinálja. Huszával csinálják. Én, a művész, egy féleven keresztül dolgoztam rajta. És a Lizié jobb! De hát akkor miért irtak úgy róla, miért fizették úgy meg, mikor Lizi öt koronáért jobbat ad? Ki a művész: én vagy Lizi? Hogy röhögne most rajtam a bácsi! Hiszen ő nem is tudja! Ha megtudja, majd röhögni fog. Mindenki rajtam mulathat, a szemembe nevetet.

Ilyen gondolatok kóvályogtak a fejemben. Gyalázatosan éreztem magamat. Azzal feküdtem le, hogy nincsen isten. Furcsa, egy félnappal azelőtt majdnem azt hittem, hogy én vagyok az isten.

Bécsbe nem mehettem, vissza Párisba se. Művész nem vagyok, az már bizonyos, de legalább tisztességes ember akarok maradni. Azt gondoltam, hogy valami mesterséghez fogok, mindegy akármibe. Pénzem van.

A város környékén csavarogva, egyszer úgy gondoltam, hogy én tulajdonképpen a Lizi pénzéből uraszkodom, mert a huszezer frank az övé. Máskor meg azt terveztem, hogy megveszem a Liziéktől a dragonyost, elégetem és megigértetem velük: soha életükben nem fognak többé dragonyost csinálni.

Rendesen jókor reggel indultam el. Egy délelőtt a bajor határ közelében valami kis templom mellett egy fiatal párral találkoztam.

Egy Szűzmária-szobrot néztünk, én elülről, ők hátulról. Első szempillantásra látszott, hogy uriemberrek. A férfi szőke, magas, egészséges arcú, pihent szemü. A nő sötétszürke selyemben, szép alaku, barnaszemü. A nő mosolyog, majdnem nevet. Mikor engem meglátott, elkomolyodott, de azután hangosan nevet. Hol rámnéz, hol a szoborra.

— Aber Sarlott... — kérleli a komoly férfi.

Én ezt a nőt már valamikor láttam. A szeme legalább nagyon ismerős. Ezért is, meg hogy a szobrot jobban megnézhessem, a másik oldalra kerültem. És egyszerre megtaláltam az én ismerős ismeretlenem hangos vidámságának az okát. Szűzmáriának a kontyahelyén is arcza volt. Elülről fölfelé tárta karjait és az égre nézett, hátulról pedig lesütötte szemét és redős ruháján pihentette kezeit. Nem nevettem. Én már nem fogok többé szobron nevetni. Különben is, ha Kinában Vidshaja istennőnek nyolcz karja és három arcza lehet, miért ne legyen Szűzmáriának két arcza és négy karja Gmeinban?

— Uram, ön szakértő, mondja meg, kérem, kinek van igaza? Én azt állítom, hogy ez a szobor nevetséges,

ő meg azt mondja, hogy magasztos. Mit csinálna Mária, ha le akarna ülni?

Csudálkozva néztem a mellettem álló nőre: Ha Mária le akarna ülni? A szőke ur is felém fordult és úgy tett, mintha ő is kíváncsian várná a döntést.

— Máriának nagyon szépen formált melle van ezen az oldalon, — feleltem — csakhogy valamit mondjak.

— Ennek, Máriának? — kérdezte a nő csillogó szemmel, majdnem haragosan. — Köszönöm szives felvilágosítását.

Méltóságosan megbiccentette a fejét, karonfogta kísérlőjét, aki mélyen megemelt kalappal viszonzta köszöntésemet.

*

Rossz volna, ha az ember homlokán el lehetne olvasni a gondolatát. Én legalább nem szeretném. Én ritkán voltam kíváncsi a más rejtett gondolataira. Az enyémmre ne legyen kíváncsi senki. Ha megtudnám, hogy valaki átlát a homlokomon, tudja, hogy mit gondolok: elpusztitanám, megölném azt az embert. Most is csak azt mondom el, amit akarok, ami nekem jól esik.

Álmomban a Bronzlovagot láttam, a ló hátán Szűzmária ült, sötétszürke, selyem ruhában. A háta mögött ült, nem viczkádozott a tegnapi hölgy egészen meztelenül. Hívtott, néztem meg, hogy mi van a mellére írva, mert ő nem tudja elolvasni. Elolvastam: Lizi csinálta, ára nyolcz korona. Ez volt rajta.

*

Harmadnap reggel a Deutscher Kaiser előtt ültem egy kis asztal mellett és az ujság felett néztem a járókelőket. Szoknyasuhogás. Elöttem áll a szürkeruhás nő, fehérben, egyedül.

Meglepetésemben nem is köszöntöm, székkel sem kínálom meg. Ő leül, minden szó nélkül. Mintha egyenesen engem keresett volna, mintha ez volna a legtermészetesebb. Egy lélek se ül a többi asztaloknál és ő mégis ide ül, hozzám.

— Hát még most sem ismer, Ödön urfi? — kérdi mosolyogva, magyarul. — Nem emlékszik Közép-utczára, a hátulsó udvarra... Nézzen csak jól meg.

— Közép-utca, hátulsó udvar... nem lehet... hiszen akkor maga... Nagysád...

— Kenyérzacskó, csak mondja ki. Ugy-e, azt akarta mondani, hogy Kenyérzacskó? — kérdezte nevetve.

— De ki hitte volna — feleltem egyik csudálkozásból a másikba esve, — Ha nem mondja, soha nem ismerem volna meg. Csak a szeme a régi.

— Látja, én magát mindjárt megismertem, pedig maga is megváltozott. Én azt is tudom, hogy maga nagy művész. Most meg fogja csinálni az én szobromat.

— Kedves... hm... kisasszony...

— Mondja csak úgy, mint régen, Kenyérzacskó.

— Jó, kedves Kenyérzacskó, én már nem csinálok szobrokat...

— Az én szobromat meg fogja csinálni. Tegnap láttuk a lovasszobrát a Figaróban. Össze is néztünk rajta a herczeggel. Hejmer azt akarja, hogy elefántcsontból legyen az én szobrom, én aranyból akarom.

— A herczeg?

— Igen, Hejmer herczeg, ő a trondhjemi herczeg. Igazi herczeg és nagyon jó fiu.

Elhittem, hogy herczeg és jó fiu, mert a Kenyérzacskó nyakát egy diszkrét fényű herczegi gyöngysor vette körül.

— Nagyon jó fiu, egy féléve, hogy találkoztunk. Hanem tudja, Ödön, hogy magából egész érdekes arcú férfi lett? Mondja, mikor kezd el az én arany szobromat?

— Nézze, hallgasson meg komolyan, én elhatároztam, hogy több szobrot már nem csinálók...

— Enrólam nem akar szobrot csinálni? Mert tudja, hogy ki voltam, mert látja, hogy ki vagyok...

— Nem, nem, ne értsen félre. Azért nem csinálók több szobrot, se a magáét, se a másét, mert rájöttem, hogy nem vagyok művész.

— Ha engem meglát, újra művész lesz. Párisban Trubetzkoy sokszor kért, hogy lemintázhasson, de én utálom azt az embert a farkasával együtt. Most meg akarom, hogy maga lemintázzon. Lásza meg, hogy Szüzmáriának nincs is olyan szép melle... Ez a szobor emlék lesz a hercegtől... Igen... Elválunk... Jó fiu, de én nem bírom ki mellette. Azt szeretné, hogy olyan legyek, mint egy hercegnő. Nemcsak az utcán vagy társaságban, hanem akkor is, mikor csak ketten vagyunk... Ez még megjárna. De sokszor órákon át elbeszélget velem, mintha én a barátja volnék. Ha férfi van mellettem, én nem szereték beszélgetni sokáig. Ugy bánik velem, mintha a felesége volnék. Én, feleség! Vannak nekem is komoly óráim, de olyankor magam akarok lenni, vagy egy jó könyvvel. Csak olyan írókat olvasok, aki már nem él. Ha tudom, hogy él, mindig rá gondolok és nem arra, amit olvasok. Nők írását nem bírom el, mind utálatosak... Sajnálom Hejmert, uri ember. De elválunk... ha naponta csak két órát töltenénk együtt, ha nem mondaná el, hogy mit gondol, ha nem kérdezné és elemezné az én gondolataimat... Képzheti, furcsa király lett volna belőle...

— Milyen király?

— Norvég király, hiszen ő norvég. Talán éppen ezért nem lett király. Na, furcsa lenne! Képzeld, Hejmer sohasem hazudik. Nekem élvezet, ha valami szépet ki tudok találni... ő ezt nem érti. Hát maga, Ödön, mit gondol felőlem?

— Én igazán nem is ismerem most magát...

— De mondja, — kérdezte egyenesen a szemembe nézve — tetszem magának?

— Nagyon. Remekül jár, gyűrűtlen a keze, nem hord butont, maga nagyon imponál nekem.

— Maga kedves fiu. Látja, Hejmer az ilyesmit nem látja meg, neki ez mind természetes. Ő nem is gondol arra, hogy én nem voltam mindig Sarlott. Ha beszélni akarok róla, nem engedi, nem akarja hallani. Pedig ugy kellene néha beszélni róla, hogy mi volt régen. Régebben sokszor kedvem lett volna megmutatni magamat ott-hon. Ha az anyámhoz elmennék, biztosan kezét csókolna.

— Szokott írni neki?

— Nem. Nem tud olvasni; de ha tudna, se írnék neki. Tulsok pofont és tulkevés kenyeret adott, nem szeretem. Dehogy akarnám látni. Biztosan piszkos, pálinkás öreg asszony lett belőle, ha él. Akkor is ivott. Furcsa, hogy tizenkétéves koromban két ingem volt, most meg van vagy százötven. Szebben beszélek francziával meg angolul, mint szülővárosunk legelőkelőbb hölgyei, többet tudok, mint az öreg Kolomann professzor. A testem pedig olyan szép, hogy sokszor igazán szeretném látni az apámat. Hogy az anyám semmit se adott hozzá, az bizonyos. Mondja, Ödön, nem gondolja, hogy ki lehetett az apám? ... Nem baj. Fő az, hogy büszke vagyok rá, hogy milyen vagyok. Be jó, hogy találkoztunk. Nem akarom, hogy elefántcsontból legyen a szobrom. Az elefántcsont szép, de magának hozzá kellene alkalmazkodnia. Én azt akarom, hogy az én testemmel kelljen törődnie és semmi egyébbel... Nem adnám oda semennyiért, hogy imponálok magának, Ödön.

— Mit szól a herceg a váláshoz?

— Mit szól? Hejmer uri ember, én meg uri nő vagyok. Én szeretem őt, ő meg jó barátom. Már két hónappal ezelőtt, a trondhjemi kastélyban rendben voltunk. Szép ország, de nem nekem való. Kivált mikor felfedeztem, hogy az egész hercegség tele van Hejmerekkel. A parasztok annyira hasonlítanak rá, mintha nemcsak az apjuk volna közös, hanem az anyjuk is. Nem szeretem a gyári munkát, a tuczatárut... Mondja, itt lakik, ebben a szállodában?

— Nem, a Kurfürstben lakom. De ami a szobrot illeti...

— Meg fogja csinálni. Nagyon kérem, ne mondjon nemet a hercegnek. Mi a Walesi Hercegeben lakunk. Hejmer meglátogatja magát, még ma. Na, most csókolja meg a Kenyérzacskó kezét. Pá!

*

Kenyérzacskó, huszonnyolczéves, félvér. Anyja: Julcsa, mindenes a Fekete Bárányban. Apja: X. Ki ez az X? Lehet, hogy szolgálgeány; lehet, hogy mozdonyvezető, egy üvegkereskedő fia, vagy talán Nyeviczkey ur? — Pompás nő.

És a Julcsa leányának aranyból lesz a szobra!

Bánom is én, akármiből lesz, én nem csinálom meg, én nem vagyok szobrász.

II. A herceg.

Van pénzem, sok pénzem is van, de mégsem vagyok ur. Mióta a herceggel beszéltem, abban is bizonyos vagyok, hogy sohasem leszek igazi ur. Pedig a herceg jött hozzám, nem én, nem én kerestem fel őt. A herceg kért és én tagadtam meg az ő kérését.

A trondhjemi herceg csudálkozva meresztette rám gyermekszemeit. Ugy látszik, először történik, hogy valaki nemét mond neki. És én semmi demokrata elégtételt sem éreztem. Sőt hirtelen beláttam, hogy goromba paraszt vagyok.

A herceg néhány esztendővel idősebb, mint én, harminczöt éves. A szeme körül egy ráncz sincs, a szemefehérje tiszta, egyetlen hajszálerecske se látszik benne. Ez az ember egy pillanatig se szenvedett asszony miatt, ha megkivánt egy nőt, meg is kapta mindjárt. A halántéka olyan üde, sima, mint egy tizéves kis lányé. Ez az ember nem kártyázik.

Miért is foglalkozom vele olyan sokat? Miért? Azért, mert ez az ember herceg, mert én nem csinálom meg neki a Kenyérzacskó kisasszony aranyszobrát. Nekem tehát értékes ember ez a herceg.

Még csak nem is boszantotta, hogy nem akarom megcsinálni a szobrot. Az okát nem kérdezte és én mégis elmondtam neki mindent apróra.

Erdeklődve előrehajolt székében, úgy hallgatott. Ragyogott a szeme. Kellémes arczu ember.

— Örvendek, Benes ur, hogy megismerhettem önt. Nem bánom, hogy nem készíti el a Sarlott szobrát, majd megcsinálja más. Hanem az ön esete megragad, noha logikai hiba van benne. Abból a kis faszoborból legvégsőbb esetben is csak az következik, hogy ama parasztlány nagyobb művész, mint ön. Ezt is kétségbe lehet vonni, de nem ez a lényeges. Az ön művészete se lényeges, — ne vegye megbántásnak. Én azt találok nagyszerűnek, hogy az ön életében egy nagy pillanat állott be és ön megragadta ezt a pillanatot. Nemcsak bátorsága, hanem szeme is volt. És — ne vegye, kérem, zaklatásnak — teljesen másnak látja a világot, mint öt nappal ezelőtt?

— Nem, fenség, — feleltem gondolkozás nélkül —, csak a lábam alól csuszott ki a föld, magánzó lettem

egész fiatalon, anélkül, hogy magánzóhoz illő emlékeim, mozdulataim vagy szavaim volnának. A világ a régi maradt, de én úgy érzem magam benne, mint egy bronzember, akit talpazatáról térdben letörtek. Még ha lábam volna, se tudnék mozdulni. Mindenki belát a térdembe, látja, hogy egészen üres vagyok.

— Ez a szent krízis, ahogy elképzelttem. És mondja kérem, — ne vegye érdeklődésemét kíváncsiságnak — ítéletei, véleményei teljesen változatlanok maradtak? Amit például ezelőtt nagynak, magasztosnak tartott...

(Folytatása következik.)

Toll és tőr.

— febr. 3.

JUSTH GYULA BÖRTÁSKÁJÁBAN bankakták hevernek. Bankakták azokról a tárgyalásokról, melyek Justh Gyula és Lukács László közt folytak le ama híres kabinetalakítás idején. Az akták szétvetik a börtáskát, de Justh Gyula nem meri nyilvánosságra hozni azokat. Justh diszkrét ember s nem hoz nyilvánosságra bizalmas ügyeket. De az akták egyre jobban feszítik a börtáskát és Justh Gyula nem tud ellentállani a feszítő erőnek. Azonban Justh Gyula diszkrét is szeretne maradni, meg az aktákat is szeretné nyilvánosságra hozni. Van erre is mód. Csak keritőről kell gondoskodni, aki alkalmat liferáljon Justh Gyulának a titkok szellőztetésére. S mert kerítő mindig akad ilyesmire, bizonyosak lehetünk afelől, hogy holnap vagy holnapután Justh Gyula egy mesterségesen felidézett kényszerhelyzetnek engedve, beszélni fog az aktáról. A nagy esemény már előre vetette az árnyékát. A képviselőház folyosóján egy fiatal néppárti honatya megszólította Justh Gyulát:

— Kegyelmes uram, add elő a bankaktákat.

— Amig erre nincs különös okom, nem adhatom.

— De én nap-nap után támadni foglak, amig csak be nem mutatod az aktákat.

— Ha támadni fogsz, akkor nem zárkozhatom el a titkok szellőztetésétől.

— Megengeded hát, hogy közbeszólások formájában kiméletlenül támadjalak?

— Nemcsak hogy megengedem, de hálával veszek minden ilyen támadást.

Igy készülnek a szenzációs leleplezések. És így maradhat diszkrét valaki a legvastagabb indiszkréciók elkövetése mellett is. Csak a módját kell értenie. Justh Gyula nem hiába volt már majdnem miniszter.

SÁNDOR PÁL MONDOTTA az Opera ankétjén, hogy az Opera előadásai sohasem voltak jobbak és szebbek, mint amilyenek ma. Amivel Sándor Pál azt akarta mondani, hogy sohase legyen nekünk nagyobb bajunk, mint az opera. Amiatt elélihetünk száz esztendőig. És Sándor Pálnak igaza van. Mert kik döngetik a kapukat? kik panaszkodnak? kiknek rossz az opera? Akik belejárnak. És az olyan elenyésző csekély minoritás, hogy igazán szót sem érdemel. Sándor Pál nem muzsikusz, de nagyon okos ember és tudja jól, hogy a végén minden a régiben marad, minek keserítené magát és másokat. És talán nem is csalódunk, mikor azt állítjuk, hogy abból az udvarias köszönetből, melylyel a miniszter az ankétet bezárta, az oroslánrész Sándor Pálnak volt szánva és azonfelül még egy titkos, egyetértő kézzorítás is.

AZ AKADÉMIA MEGTARTJA MAGÁNAK a Vojnits-díjat. A díj néhány száz korona, de Heinrich Gusztáv néhány ezer korona árát gorombáskodik azokkal, akik tavaly drámát írtak a színházaknak, de jutalmat nem kértek az Akadémiától. Értjük: akadémikusok nem irnak szindarabot, tehát ostobaság lenne az Akadémiától olyanoknak kiadni a díjat, akik nem akadémikusok. Ez az Akadémia pénzügyi politikája s ez ellen senkinek nem lehet kifogása. De az aztán már a nyilvánosság elbírálása alá esik, hogy az Akadémia az ő erkölcs-telen pénzügyi politikáját irodalmi magaslatra emeli s olyan jelentéseket szerkesztet, mintha a díjak kiadását nem pénzügyi, de irodalmi okokból tagadná meg. Az urak szeretik a pénzt s hogy a garasokat megtarthassák maguknak, irodalmilag felháborodnak a szinpadi termés hitványságán, erkölcs-telenségén. Ugyan ne mókázzanak. Az ország jól ösmeri az Akadémia erkölcsi nivóját, tehát nem háborodnék fel azon, ha az Akadémia mellőzné az irodalmi kritikát s minden mü-düh fitogtatása nélkül önmagának szerezné meg évről-évre a Vojnits-díjat. Az urak éhesek, tehát egyenek és lakjanak jól. De ne bántásák az irodalmat ama büne miatt, hogy az Akadémia ellenére is fejlődni és erősödni merészkedett. Ez a dühöngés mulatságossá teszi az Akadémiát, pedig az Akadémia komoly testület akar lenni.

GRÓF KÁROLYI MIHÁLY NAGY UR és Apponyi Albert az ő izenetvivője. Az izenet az amerikai magyaroknak szól s csak annyit mond, hogy Amerikában élő véreink viseljék türelemmel nehéz sorsukat, mert a rabság már nem tart sokáig. Károlyi Mihály és társai kiváltják őket s hamarosan üt az óra, amikor a magyarok másodszer is elfoglalhatják Magyarországot. Az óra, csakugyan közeledik. Károlyi Mihály és társai most drágították meg az élelmiszereket, Károlyi Mihály és társai most akarnak kierőszakolni a kormánytól egy olyan bankot, mely a nép adójából olcsó hitelt adjon a földbirtokosoknak. Károlyi Mihály és társai most törlik azon a fejüket, hogy törvénynyel kényszerítsék a parasztanyákat 6—12 gyermek szülésére, mert kevés a napszámos és magas a munkabér. Ugy-e, csupa olyan társadalmi akció, amelyektől jobbra fordul a nép sorsa. Jöjjenek hát az amerikai magyarok. Károlyi Mihály és társai tárt karokkal fogadják, mert minél többi jönnek, annál drágább lesz az élelmiszér és annál olcsóbb a munkabér. Ezt tudják az amerikai magyarok s bajosan ülnek fel Károlyi Mihályéknak, még ha oly előkelő ügynökökkel csábították is haza, amilyen gróf Apponyi Albert.

AZ EMLÉKKÖNYV.

— A táncsterem melletti szalómban. Az első négyes után. —

A LEÁNY: Ülünk le oda, a páva mellé!

A FIU: Azt a porcellánpávát gondolja? Azt hittem, egy barátnőjéről beszél.

(Leülnek.)

A LEÁNY: Maga olyan kedves, magát már régen akartam kérni, hogy az emlékkönyvembe írjon valami szépet. Ne olyan ostoba, unalmas körmondatot, amelyet mások szoktak. Valami vidám, szellemes aforizmat, hogy ráismerjek magára, ha majd elolvasom!

(Kivesz a retiküljéből egy kicsi, ezüstcsaltos könyvecskét.)

A FIU (lapozgatja): Az emlékkönyv... az emlékkönyv olyan, mint a hamutartó: minden elszívott cigarettából megőriz valamit, míg csak bele nem szórjuk a papirkosárba. Vagy, ez nem lesz jó... nézze csak: hogy lehet ennyi banalitást összeírni! Mindenki a szerelemről beszél.

A LEÁNY: Én már olyan nő vagyok...

A FIU: Mindenki a szerelemről beszél, mindenki valami nagyon szomorut szeretne mondani. Az emlékkönyv olyan... nem, nem akarok cinikus lenni. Nézze, még ez az okos ember is milyen borzasztóan szentimentális ostobaságot irt: »A sziv, ez a kis piros koporsó...«

A LEÁNY: Ugy-e, nagyon mulatságos?

A FIU: Azt nem mondtam! Csak ostobaság, és mégsem mulatságos. Isten tudja, talán nem is ostobaság... talán atavizmus.

A LEÁNY: Mi az: atavizmus?

A FIU: Talán atavizmus, talán visszatérése valaminek: egy régi embernek, akiről azt hittük, hogy elment. Egy régi kornak, amiről azt hittük, hogy elmúlt. Én most úgy érzem, mintha egy régi bálban lennék, és mintha maga krinolinban ülne itt mellettem, és mintha furcsa és avult bókokat mondanék... A sziv, ez a kis, piros koporsó...

A LEÁNY: Nem értem magát. Hiszen...

A FIU: Látja, amint én ennek a könyvnek a lapjait forgatom, ez a gyöngé, ez az alig érezhető szellő levendulaillatot hoz magával. Százszentendős levendulaillatot, a biedermeier illatát, azt, ami ránk maradt a biedermeier szelleméből. A biedermeier levegőjét, amitől édeskés és hazug volt minden: a zenélő órák, a zöld frakkok, a vatermörderek, a csipkék... a krinolin... az emlékkönyvek. És én most nem tudok cinikus lenni, én elérékenyültem ebben a naïv kulisszavilágban és eszembe jutnak a lányok, a maga dédanyja, akit egy képről ismerek, és aki szemben ült egyszer a legjobb tánczosával, és az emlékkönyvét mutatta neki. És azt mondta: Irjon bele valami szépét, a szivről és a szerelemről...

(Szünet.)

A LEÁNY: Mondtam magának, ne igyék annyi pezsgőt! Istenem, szégyelni fogja magát holnap, ha eszébe jut ez a sok csacsóság. Irjon valamit az emlékkönyvembe, de gyorsan, odabent már megkezdődött a boszton.

A FIU: Az emlékkönyvét most tegye el. Hanem ha szabad, odairom a nevemet a táncrendjére, a második négyes mellé.

(A leány bólint. Aztán egy második számú fiatal ur karján chassé-lépésben lejt át a táncszerelembe. A fiu egy kicsit körülnéz, Zerkowitz legújabb kupléját dudolja, és ezzel már ő is egészen otthon érzi magát a huszadik században.)

Guéridon.

Krónika II.

Perverz szerelem stb.

— febr. 3.

Nem látom át, hogy mivel darabot irtam, mért ne mondhatnám el azt, amit elmondanék, ha nem irtam volna darabot. Az Akadémián Heinrich Gusztáv ítéletet mondott a tavaly sikert aratott magyar drámákról s egyetemesen konstatálta róluk, hogy irodalmi értékük semmi, vagy majdnem semmi, hogy amennyiben tehetséges írók, a tehetségük inkább elbeszélő, mint drámaírói, hogy sikerüket csak a technikai ügyességnek, meg annak köszönhetik, hogy tárgyuk nem a rendes, hanem a perverz szerelem.

Akik a jelentést szószerint hallották, azt mondják, hogy kocsishangon, dorong-stilusban van megfogalmazva. Lehet, ha én is ismerném e goromba írásművet,

eztúttal még a szokottnál is jobban vigyáznék, hogy egy goromba szó, vagy fordulat ne csuszszék fogalmazványomba. Nem jóságból, nem velemszületett finomságból, hanem mert tudom, hogy a goromba embernek az fáj, ha nem az ő fegyverével vágnak vissza. De nem ismerem a jelentés hangját, minélfogva nem is törekszem arra, hogy valami fájjon Heinrich Gusztávnak, aki különben igen kedélyes fiu, mint mondják. Hanem hadd beszéljek erről a kicsi, nevetséges ügyről komolyan, mint újságíróhoz illik, mikor a magyar tudós akadémiáról van szó.

Mindenekelőtt nem Heinrich Gusztáv felelős ez esetért, hanem az Akadémia. Miért éppen Heinrichet bízták meg egy munkával, melyre nem termett? Ott van Kozma Andor, Alexander Bernát, Herczeg Ferencz és Beöthy Zsolt. Valószínű, hogy ők sem adták volna ki a Vojnits-díjat, de másképp okolták volna meg a véleményüket. Esztétikusabban, reálisabban, tudományosabban. Egyszerűen azért, mert esztétikusok, reálisok vagy tudományosak.

Már pedig az Akadémia szörnyen lenézi a napisajtót és a mai irodalmat, mely a sajtóval összefügg, a tudománytalansága miatt. Mi léha, tudatlan és fegyelmetlen emberek vagyunk, egy jó vicczért ölni tudunk, egy rossz vicczért a magunk életét is kockára tesszük. Amikor az Akadémiától ezt a lenézést természetesnek s az ő eszmeköréből jogosultnak tartom, akkor természetesen elvárhatom tőle, hogy a maga fogalmazványai, a maga ítéletei tudományosan elüssenek az újságírói léhaság alkotásaitól. Nem várok tőle ítéletet, mely egyezzék a zsurnalisztika vagy a tudománytalan tömeg ítéletével, de várok tőle tudományos gondolkodást, tudományos módszert, komolyságot és alaposságot, szóval: látni akarom, hogy a tudós ítélet csakugyan magasabbrendű, mint a mindennapos, és így akarom megérteni, hogy aminek itt lent a földön tapsolnak, az nem elgítheti ki ezeket a magasabbrendű elméket.

Hát becsületszavamra mondom, mert különben nem látszik meg rajtam, hogy dolgoztam én is a tudomány műhelyében és tudom, hogy ott miképpen folyik a munka. Ott mindenekelőtt tisztában vannak a tényekkel és fogalmakkal és semmit nem fogadnak el, amiről rendszeres vizsgálódással, az egyéni csalódás kizárásával meg nem győződtek. E szerint a módszer szerint ki van zárva az olyan elletmondás, hogy a tavalyi írók inkább elbeszélők, a sikerüket azonban a technikai ügyeskedésüknek köszönik. Mert mi a különbség a nem szinpadi és szinpadi írás között? Csakis a technikai avatatlanság a szinpadon. Mihelyt tudom ennek a műfajnak a technikáját, már drámairó vagyok. Am Heinrich ur, mint alapos tudós, máshonnan tudja, hogy Biró Lajos elbeszélő írásműveket többet alkotott, mint drámáit. Ebből pedig következteti, hogy ergo elbeszélő, ergo nem drámairó. Hogy elbeszélő létére ügyesen használja fel a szinpadi technikát, hogy ergo elbeszélő és drámairó is: ezt Heinrich ur nem következteti, pedig hát a tudósnak tudomásul kell vennie a tényeket, különösen mikor ezek tökéletesen fedik a logikai következtetést is.

Nos és most hallanunk kell, hogy nem a szokásos

szerellem a tárgya az inkriminált daraboknak, hanem a perverz szerellem. Itt igazán meg kellene követelni az Akadémia tudományától, mely minden szakma fölött rendelkezik, hogy precíz fogalmakkal dolgozzék. S itt Heinrich urnak igazán el kellene ismernie, hogy ő laikusabb e téren a legszemtelenebb írónál s ezért a szomszédba kellene fáradnia, megkérdezővén valamelyik pszichopatológustól, hogy mi a perverz szerellem, s hogy az a szerellem, melyről e darabokban szó van, igazán perverz-e. S ha efelől tájékozódott, akkor megint körül kell néznie a saját tudománya tárházában s vizsgálni a kérdést, hogy ha csakugyan perverz szerelmeiről íródtak e drámák, inkriminálható-e ez az irodalmi érték szempontjából vagy sem?

Odáig megyek a koncesszióban, hogy a perverz szerelmet nem definiálom a kielégítés természetellenes módja szerint, holott aszerint volna definiálandó s ezekről e darabokban igazán semmi szó nem esik. Hanem belemegyek a Heinrich Gusztáv gyerekes és erkölcsös sejtelmébe, hogy perverz az olyan szerellem, mely nem házasságra vagy házasságtörésre vezet az erkölcsi világrend kész ítéletei akceptálása mellett, hanem fizikailag vagy erkölcsileg beteges hajlandóságai vannak. Hát ilyenekről abszolút értékű dráma nem íródik. Igazán nem? Határozottan tudom, hogy aki az egyetemen nem mutat kellő tájékozódást Kätchen von Heilbronn felől, az Heinrich Gusztávnál megbukik a német irodalomból. Pedig az határozottan patológikus eset. No aztán ott van Don Carlos, aki szerelmes a kedves mamájába. Ott van Oedipus ur, aki pláne férje a kedves mamájának. De nem sorolok fel több egyes esetet a Heinrich ur szaktudománya köréből, inkább indítványoznám: mutasson föl ő a klasszikus német, francia vagy angol irodalomból három szerelmi drámát, melyben én több tudományos alaposággal, természettudományi és pszichológiai adalékokkal nem tudnék kimutatni több perverzítást, sőt sadizmust, masochizmust, mint a mennyit ő a tavalyi magyar darabokban inkriminál. Amiből nem az következik, hogy ezek a darabok értéktelenek, csak az, hogy amit Heinrich ur perverznek s ezért irodalmilag értéktelennek jelent ki, sohasem volt és ennél fogva ma sem irodalmilag értéktelen, sőt ellenkezőleg: amióta irodalom van, az írók fantáziáját és költői hevületét azok a rejtelmek izgatták, melyek az egyszerű formulájába a szerellemnek be nem szoríthatók.

Megirtam pedig ezeket azért, mert meglehetősen megöregedtem s így nem szidom az Akadémiát, hanem szeretném megvédelmezni. S bár nagybecsülöm a magam mesterségét, mégis sértő szándékkal vagyok kénytelen Heinrich tanár urnak azt mondani: így csak újságíró kritizálhat, nem pedig komoly tudós. Az Akadémiának nem baj, ha szembehelyezkedik a laikus élettel, de az már nagy baj, ha a szembehelyezkedésnél a laikus élet és léha munkásai tűnnek fel komolyabbaknak és tudományosabbaknak. A jövő esztendőben is lehet majd ki nem adni a Vojnits-díjat, de akkorra — ez a meséből a tanulság — az Akadémia bizza ezt a munkát olyanokra, akik nem fogják csuffá tenni.

Kóbor Tamás.

A vers.

A vers tündérek dús aranyhaja,
A vers tündérország maga;
A vers mélyébe rejtett kincs van ásva,
A vers anyaják csókadása!
A versben sápadt könyvek árja foly,
A vers földöntuli mosoly...
A vers a csillagok beszélgetése,
A nap fénye s az éj sötétje;
S mint lánynyakon pirosuló gyöngysorok,
A versben is gyöngy: vér csorog.
A vers amulet s boszorkányigézet,
A vers égből hullott ígérlet:
Felhők lebbenése,
Sóhajok rezgése,
Hajnál ébredése,
Gyermek gügyögése,
Szélnek süvitése,
Rügyek megnyílása,
Harangok zugása,
Sasnak szárnyalása,
Szivárvány hajlása,
Villámok járása;
A vers gazdagság, tudás, hatalom — —
A vers — a szárny az angyalon!

M. Korniss Aranka.

Ninnie nászutja.

Irta: ALBERT v. TRENTINI.

Különös szeszélye volt az urának, — egyébként eléggé kedves kis szeszély — hogy eltitkolta előtte, melyik lesz nászutazásuk legközelebbi állomása. Valóban érdekes meglepetés így hirtelen Párisban, Madridban, Marseille-ben, Genfben, Berlinben teremni, sohasem tudván előre, hogy tulajdonképpen hova is váltott férjürem jegyet s úgy gyönyörködni aztán a még sohasem látott helyek látnivalóiban.

Most éppen Wienből utaztak el és Ninnie megint csak nem tudta, hova.

Férjeura mosolyogva ült ott mellette a körülfüggönyözött lámpa alatt, a különszakasz meghitt félhomályában s leste, elaludt-e már, vagy sem és ő, mivel persze sosem aludt, ha valaki nézte, szunditást mimelve épp azon a gondolaton csüggött, hogy hiszen tulajdonképpen egészen ártatlan öröme ez az ő urának, ha így mulat az ő geográfiai járatlanságán s azon, hogy abból az unalmas galicziai városkából, ahol leányéletét élte, most egyszerre így világgá röppenhetett.

Azért, azért mosolyog úgy, — gondolta Ninnie — mert világotjárt ember, volt már mindenütt, finom uri ember, mindent megértő, aki örül, hogy én ilyen kis liba vagyok, afféle igazi falusi liba... Noha ahogy is vagyok az, vagy legalább is nem annyira, mint ő hiszi — füzte tovább gondolatait Ninnie, és bóbiskoló révedezésébe most hirtelen belerémlett a mult és ön-maga előtt megint csak a tönkrement hétszilvafás lengyel nemesnek a leánya volt, az anyátlan kis lány, majd egyik családtól másikhoz hányódó-vetődő nevelőnő... Maga előtt látja apját, — mintha csak valóság volna — Villach és Toblach között mint állt: kezét a nad-

rágja zsebébe dugva, szájában cigaretta; és hallotta szitkozódását, majd nyomban hizelgő, becézgető beszédét; és emlékszik a sirásaira is, a kunyorálásaira és hogy mennyire megvidámított hirtelen az öreg, ha valami kis pénzt sikerült kapnia... És maga előtt látja még az édesanyját is, a mamát, aki könyek sűrű potyogtatása közben mégegyszer elmondja bucsuzó beszédét hozzá, szerette gyermekéhez, mielőtt a kapitányával kerekelt volna. És látja önmagát, a kis gouvernante-ot... Husz forint egy hónapra és — jó bánásmód... Hej, micsoda jó bánásmód is volt az! S lám, ez a fiatal teremtés, akit pedig semmi különös tehetséggel nem áldott meg az ég, aki az élet felől oly keveset tudott s talán épp azért lázas kíváncsisággal pillantgatott ki az életbe, — ime, mire vitte! Bizony, bizony, ezen a nászuton ujjongva kellene beismernie, hogy óriási szerencséje volt... Hiszen báróné most... Báróné — a kis Ninnie!

Férjeura, a kopasz báró ur megint fürkésző pillantást vetett rá, de ő még nem nyitja föl szemét, csak még egy kissé hadd csügghessen e gondolon, hogy mekkora szerencséje is akadt, mekkora szerencséje! Ime, mily gazdag ő, aki oly szegény volt! Bárónének szőlőjék s valóban az. És a névjegyei... És minden, minden... Most pedig a nászutazás legszebb meglepetése következik majd... Uracskája valami paradicsomi helyre viszi, ahol teljes két hónapot fognak majd tölteni. Valami csodaszép kis fészek várja őket valahol, nem tudja merre, uracskájától csak annyit hallott felőle, hogy bájosabb, meghittebb pihenőt szerelmes pár egész Itáliában nem találhat...

A kopasz báró ekkor közelebb húzódott hozzá, de ő a szemét még most sem nyitotta föl. Hadd várjon még kissé a férjecske... Elvégre annyi mindenféle gondolat merül föl ilyenkor a félig csukott pillák mögött... Mily jóságos, mily nemeslelkű ember ez az ő uracskája! És mily előkelő... Bizony csupa jóság, csupa jellemesség... Mily csöndes, megelégedett élet ígérkezik az oldalán — a mult oly sok viszontagsága után... Ó, az a mult! Az a mult! Valóban, sohsem hitte volna, hogy ekkora szerencse érheti. És hogy a multat úgy el tudja feledni majd. Igaz ugyan, hogy végképp, egészen talán sohsem bírja száműzni emlékezéséből azt, amiről, vagy akiről az ő jó férjecskeje, hála istennek, mit sem tud, — szívének még most e pillanatban is fájdalmasan képes bizsergés járja keresztül, hogy eszébe jutott az ő nagy, első szerelme, hogy eszébe jutott Jenő — de ez az emlékezés most már semmit sem jelent, vagy legföljebb csak annyit, hogy egyszer, valamikor, három évvel ezelőtt, igen, már három éve annak, veszedelmes bolondságra ragadtatta magát, no de most már jóra fordult minden... Sőt nagyon is jóra fordult... Elvégre a báró is még eléggé csinos férfi, a keze még a Jenőnél is lágyabb, becézőbb... Aztán meg Jenő garázda, korhely fiu volt és feleségül őt sohsem vette volna... S óh, mily kínos volt a vágyakozás utána, az a perzselő érzés, az a hiábavaló gyöttrődés... Hiszen Jenő mást is szeretett... Jenő nemcsak korhely, de csapodár is volt... És bármennyire édes napokat töltött is vele Ninnie, mégis csak jobb most ez a megnyugtató tudat: rendes, tisztességes élet vár rá, nemcsak látszata, de igaz, belső valója a tisztességnek... És ha gyermeke lenne majd s a többi... s a többi... Épp úgy élhet, mint más tisztességes asszonyok szoktak élni, nyugodtan, köztiszteltetnek örvendő s épp ez az, a mire ezelőtt nem számíthatott... És ez oly jól esett, oly csoda-jól...

A vonat most megállt... A kalauz odakünn elkiáltotta az állomás nevét.

Ninnie összereszt. Ah, ezt az állomást ő is ösmeri... Igen, három évvel ezelőtt ugyanitt... Csakhogy Jenővel akkor Innsbruck felől utazott erre át... És aztán még jó néhány órát utaztak tovább... Hova? Jaj, talán jobb most már nem is gondolni arra!

A vonat már indult is. Ninnie fölpillantott. Odakünn már kivilágosodott. Oly soká aludt volna hát?

Gyönyörű tájak surrantak el az ablakon... Három évvel ezelőtt persze mit sem látott mindebből. De Bozen — igen — erre mégis emlékszik... Ott az a hotel az állomás közelében... És az a rózsákert... És az a büvösen illatos langy levegő!...

Most azonban csevegni kell, beszélni, kérdezősködni; kissé becézgetnie, kényeztetnie is kell magát. És közbe-közbe valami kedveset is mondhat uracskájának, aztán meg buzgó kíváncsisággal bujhatja a menetrendet is, mintha sejtelve sem volna arról, hogy hova surran most velök a vonat, mintha még most sem tudná, hogy Itália földjén vannak-e már, vagy még csak órák multán jutnak majd oda. Gaston elvégre oly jól mulat az ő tájékozatlanságán.

— Rovereto!

Rovereto?... És Gaston felugrik az ülésről?... Miért mozgolódik vajjon itt Roveretóban? Talán csak nem...

— Ninnie! — szól mosolyogva a báró. — Készülj, édesem, mert öt perc múlva...

Ninnie elsápadt. Tehát a következő állomás... Mi is a neve?... Ah, akkor, igen, oly nagy volt a hőség... Átellenben nagy sziklán valami kis kápolna állt...

— Mori!

Ninnie alig bír fölállni. Szíve iszonyuan dobogott. Mit mondana az ura, ha most arra kérné, hogy ne szálljanak ki itt, hanem utazzanak tovább, a Garda-tó felé... mert hiszen nyilván a Garda-tó felé visz ez az út...

Nem, nem! Lehetetlen. Szinte megharagudott magára. Mit is gyáváskodom, — gondolta — elvégre néhány óra múlva hajón suhanunk tova és — és ha elhajóznak a villa Dorata mellett, hát bátran, nyugodtan néz majd át oda a hajóról, amely bizonyára nagy sebességgel surran majd el Torbole mellett és aztán odább néz majd dél felé, — dél felé, mintha az volna a jövő!

Uralkodott hát izgatottságán, ami elvégre nem is volt nehéz földadat. Hiszen csak hallgatnia kellett, hallgatnia, mit beszél neki Gaston, mint mondogatja, hogy ott az a kicsi, sötétszínű tó a Loppio tava és hogy Arcóban tüdőbetegek üdülnek és Rivában gyönyörű a Hotel Palazzo... Az idő mulik, a vonat halad és majd csak elcsitul ez a nagy izgalom.

Gaston megint fölkel.

Ninnie mosolygott.

— Köszönöm, most nem kérek bonbont...

És Gaston is mosolygott.

— Mindjárt kiszállunk! — És megint fölnyult a hálóba, a kézipodgyászért.

Most? Itt? Már?

Kétségbeesetten nézte Gaston örömtől ragyogó arcát, amelyről mintha ilyesmi sugárzott volna feléje: No, kicsikém, tudom, nagyot nézesz majd!

S látta, mint szedi le férje sorra a csomagjait a hálóból, látta, hogy széles napfénycsáv fut végig a ruháján és a jegygyűrűje szinte szikrázón csillan meg a fényben, látta, nézte mindezt s oly üldözöttnek érezte magát, majd szinte nyakohcsipett bűnösnek, akit guzsba kötnek és aki sehogyszem védekezhetik.

— Nago-Torbole!

Ninnie kábultan ment Gaston nyomában. Eh, elvégre azóta — bizonyára minden megváltozott már

Torbolében, azóta — három év óta ; — három év nagy idő . . . A mólón, bizonyára ott a hajó már, amely tüstént tovaillan majd velök . . . És az a vén halász a három fiával . . . Mi is volt a neve annak az öreg embernek, akitől csónakot szoktak volt bérelni? . . . Az bizonyára meghalt már azóta . . . Vagy kivándorolt a három fiával Amerikába . . . Hiszen tervezték. Ejnye no, mi is volt a nevük?!

És Ninnie most már azt sem tudta, hogy Torbolé Itáliában van-e már, vagy sem.

Kék, azurkék volt az ég és Gaston boldogan vezette Ninniet és mindjobban szaporázta lépteit. Majd az egyik fordulónál előreszaladt.

— Várj csak, szívem, ne mozdulj, mig nem szólítalak! — mondta és eltűnt a sziklasarok mögött.

És Ninnie nagyot kaczagott, de mindjárt el is pityeredett, ahogy a poros uton egyszerre ily egyedül maradt. Mozdulatlanul állt ott a napsütésben és csak nézte elnyuló árnyékát és már-már megjedtt volna, — de Gaston szólította már.

Hozzásietett és ott álltak a szikla peremén, előttük a nagy tó, amely a déli nap hevében álmatagon terült el; három fehér vitorla villant rajta és odalenn tarkállott Torbole; a szürke olajfákat szelid fuvalom zizegettette és ez a zizegés oly bűvös volt, oly édesen feledtető, vagy talán még édesebben emlékeztető és messze, messze a távoli kékségben valami csoda állt a vízben: Monte Castello.

Ninnie nem hunyta be szemét. Sőt inkább tágra nyitotta, amint Gastonnak nyugodt, kedves hangját hallotta és kiterjesztett karját látta, amelylyel végigsiklott a nagy tavon, sorra mutatván a partmenti hegyeket, sorra köszöntvén minden olajfát és ujjával végigfutván minden ház körrajzán. Tekintetével, amely e házakat, ez olajfákat, e hegyeket és e hullámokat már oly jól ismerte, hiven követte ennek a karnak mozdulatait és eközben titkon gyors és meg-megisméltető biztatások özönével árasztotta el kétségbeesett szívét, megnyugtató, hűsítő szavakkal igyekezett meggyőzni önmagát aggodalmainak döresége felől, hiszen oly sokat elfeledett már és el fog feledni mindent; örült oktalanság ez a nagy félelem, hiszen Gaston szereti őt s ő szereti Gastont . . .

Ily érzelmek töltötték el szívét, amint elindult a falu felé urával, akinek karjába füzte karját és aki csak úgy lángolt az örömtől, hogy jóelőre kitervezett meglepetéssel mekkora örömet szerez majd kis feleségének. Szinte szaladvást vont magával és Ninnie, valahányszor egy-egy fa, egy-egy ablak, valami czimtábla, vagy valamely arcz villámgyorsan és villámként világítóan szeme elé idézte az ő hajdani errejárását, meg-megrezzent ugyan, de mindinkább erőt vett magán és végül már egészen bátran, bizton mert gyönyörködni e bűbajos vidék szépségeiben.

És amikor aztán az ut utolsó kanyarulatán túl, a cziprusok mögül, a tó hullámainak közvetlen közelében feltűnt a rózsáskert és a rózsák között a ház, a ház, amelynek vörösek a falai, terrasza fehér, a vízre kikönyöklő balkonja pedig fekete, a ház, amelyben ő három évvel ezelőtt oly boldog volt: a Villa Dorata, Ninnie önfeledten hunyta be szemét, majd újra fölnyitotta és csak nézte, nézte azt a házat és . . . és . . .

Nem, nem. Ugy látszik, mégsem oly egyszerű ez az ügy! Mert hirtelen valami egészen új érzés fogta el szívét, valami egészen új, sem emlékezés, sem újraéledése régi érzéseknek, hanem olyasvalami, ami Gastontól most egyszerre elszakította, elidegenítette, ami a férje előtt most gyávává és bűnössé alázta, egyetlen gondolat, hogy ő ime ezt a jó, nemeslelkű embert most

megcsalja, mert hiszen az mitsem tud az ő multja felől.

És Ninnie csak sietett, sietett a siető ura oldalán, Torbole szűk utcácskái — úgy gondolta — majd csak elrejtik titkát; amott balra már előtűnik a nagy hotel, amelyben megvárják majd a legközelebbi hajó indulását; mert hiszen itt csak nem maradnak, semmiestre sem maradnak itt!

Valósággal megváltásnak érezte, amint Gaston hátat fordítva a Villa Doratának, balra vette utját.

— Ott, ott a hotel! — sugta Ninnie, de Gaston nevetett s a verőfényben megállva, szinte diadalmas örömmel mondta:

— Csakhogy nem oda megyünk ám. Eppen csak a vidék eme részét akartam megmutatni neked; de a mi fészünk sokkal gyönyörűbb lesz.

És a halálra ijedt Ninniet a jobbfelé kanyarodó ösvényre vezette, lombsátoros, árnyékos, keskeny gyalogutra, amely lefelé kigyózott a tó partjáiig, arra a gyalogutra, amelyen Ninnie valamikor épp oly könnyedén járt, mint amily szédülve most támolyog s amelynek végén: a báró a finom keskeny kezével boldog-diadalmasan mutatott a tó partján közvetlen közelükben mosolygó lángszinü kis házra:

— Ime a Villa Dorata, édesem! Ez lesz a mi fészünk, Ninnie! Ugy-e, gyönyörű?!

*

Ninnie a homályos folyosón, a sötét lépcsőn csak felbotorkált s maga sem tudta, hogyan ért föl. Arcza sápadt volt, lába remegett, végtelenül gyöngének érezte magát.

Gaston odafönn, még mielőtt találkoztak volna valakivel, magára hagyta.

— Egy öreg asszony gondozza a villát, — mondta — úgy látszik, lenn gubbaszt az odujában, megyek s bejelentem neki megérkezésünket. A lakás nyitva, menj be, szívem.

Ninnie betámolygott az első szobába; a többi ajtó is nyitva volt s ő sorra viszontlatta hajdani mámoros boldogságának meghitt helyeit. A kékcsikos sárga falak, a butorok, az ódon óra, a vakfoltos velencei tükör, mind a régi még; csak a szőnyegek, a függönyök ujak; ezeket már Gaston rendelte volt ide, csakhogy a multat semmiféle szőnyeg, semmiféle függöny nem takarhatta el.

Ninnie odaült a balkon ablakába s bágyadtan, önmagába rogyva ült ott jó ideig s csak nézte, nézte a tó vizét, nézte a fényes eget és nem tudta, mit kezdjen érzéseivel.

Tétova, kábult gondolatok zajlottak lelkében; ha fölpillantott, az ajtó felé nézett, úgy rémlett neki, rögtön itt terem most Jenő . . . Jenő, akivel akkor tizenegy izzóan tüzes napot töltött itt. Ugy rémlett, házassága, nászutja, minden, minden, ami Gastonhoz fűzi őt, hazugság, csalódás, álom és csak egy az igaz, hogy Jenő szép szöke feje mindjárt feltűnik majd az ajtóban, mosolygó szája mindjárt ráforr majd az ő szájára s ragyogó szeméből a diadalmas szerelem minden tüze, lángja belelobban az ő ámuló szemébe. Ó hogyan is gondolhatta, hogy Jenőt elfeledte már! Hogyan hihette, hogy Gastont szereti!

Behunyta szemét s érezte, mint fonódik derekára a Jenő karja. Érezte nyakán a csókját és a régi gyönyört, amelyről három hosszú éven át le kellett mondania . . . Hányszor ült így itt a balkon ablakában, holdvilágos esték ezüstös félhomályában, amikor a villa minden ablaka tárva-nyitva volt és aztán hagyán csillogott-ragyogott a hálószoba mennyezetén a tó vízeről beverődő

fény azon a három amoretten, akik aranszalagot tartanak ott, aranszalagot, amelyen ez a fölírás olvasható: Viva l'amore.

Vajjon megvan-e még ez az írás: viva l'amore?

Ninnie fölkel s a hálószoba felé surrant. Odalentől fölhangzott a Gaston szava, amint nagyhangosan beszélt valakivel, odalent a homályos folyosón, amelynek sarkában a madonna szobrckája áll... A hálószoba mennyezetén pedig csakugyan megvolt még a régi írás: Viva l'amore...

És Ninnie újra átélte minden jelenetét hajdani kalandjának, ama reggeli órától fogva, amikor Jenő becsempészte őt ide s a vén gazdasszonynak — Dettának — igen, Detta volt a neve — mint ifju hitvesét mutatta be: mia sposa, mia sposa, mia sposina adorata... Megelevenedett most előtte annak a tizenegy napnak az egész története, az a bűvös éj, amikor a legteljesebb odaadás mindent elajándékozó mámorában oly sóvárgón suttogta Jenőjének fülébe az aggodalmas esdeklést: Csak el ne hagyj engem, soha el ne hagyj! És újra átélte most annak a borús, esős napnak az iszonyúságát is, amikor sápadtan és fáradtan, szerelemtől fáradtan és bucsuzástól sápadtan ment, ment innen Jenőjével vissza Nago felé s tüzelő szeme még egy bucsuzó pillantást vetett a Villa Dorata felé, mert hiszen vissza kellett térni a fényes, forró nyárból a szürke, dermesztő télbe... Mindezt, mindezt átélte most újra. És amint most Gaston szava fölhangzott hozzá, úgy érezte, gyűlöli ezt a hangot, s amint maga elé képzelte férjét, úgy rémlett, visszataszító. Öreg, szürke és hervadt ember, soha, soha többé nem lesz ő ezé az emberé; és ha az őt itt a Viva l'amore alatt a karjába zárná... nem, nem, lehetetlen!

Hirtelen a lépcsőházba szaladt. Mintha üldözne valaki. Igen, Jenő követi nyomon, Jenő üldözi azzal az örületes, megtévelyítő szerelmével, perzselő szenvedélyével; odalent pedig nagyhangosan tárgyal valakivel Gaston... Gaston, aki mitsem tud és aki ha megtudná... Vajjon mi lenne akkor? Mi lenne, ha mindent megtudna? Azt mondaná talán: Takarodjál! Vagy átkarolná, megcsókolná, odavonszolná a Viva l'amore alá és azt suttogná fülébe: Kis feleségem vagy, csak az enyém vagy, senki másé nem vagy?!

Ő pedig? Vajjon mit mondana ő? Elmondaná-e neki azt az egész történetet? Nem, nem! Soha, soha! Mit csináljon hát? Kérje meg Gastont, hogy ne maradjanak itt pillanatig se?! De hát miért ne maradjanak? Hogyan okolja meg tovakivánczozását? Vagy csak úgy szó nélkül, titkon meneküljön innen? Ó, mert éjszakára nem, semmiesetre sem maradhat itt!

Lassan, óvatosan ment alá a lépcsőn, de már a negyedik fokon megállt. Nem birt magával, a szive hevesen dobogott. Mintha gyökeret vert volna a lába, úgy állt ott s hallgatózott. Vajjon kivel beszél Gaston oly soká odalenn? Bizonyára Dettával, az öreg Dettával. Vagy Detta már nincs is itt? Mi volt ez? Férfi-hang. Gaston a szolgálával beszél.

— És a csónak dolgában, báró ur? — kérdezi a férfihang.

— Az öreg Filippit kell megrendelni, — felel a báró — az öreg Filippit a kikötőből. Az osztériában található. Csak a nevemet mondják meg neki, majd eljön az mindjárt. Nyolcz órára legyen itt.

Filippi? Az öreg Filippi? Az öreg Filippi?

Ninnie lépésnyire visszahúzódott. Az öreg Filippi tehát már ma nyolcz órákor itt lesz és ráismer majd...

— E per la cena, Signor? — kérdezte most valami érdes női hang.

— Ci faccia il risotto, Detta! — felelt Gaston.

Gaston tehát Dettával is beszélt. Detta tehát él még, itt van ő is! Szent Isten! Filippi és az öreg Detta! Még ma, most mindjárt szemtől-szemben állnak majd itt vele és ráismernek és... talán hallgatnak majd, talán nem... Ó, hiszen ők oly sokat beszélhetnek, beszélhetnek róla, a spos'adoratáról és róla, Jenőről...

Ninnie visszaugrott a lépcsőről és rohant vissza, vissza a lakásba és utközben mindjobban hatalmába ejtette az a villámszerűen fellobbant gondolata, amely most szobáról-szobára űzte a terrasz felé, ahonnan hirtelen leugrott a kertbe.

Térdre bukott, de hamarosan talpra szökött és rohant tovább a rózsák, a ciprusok között, ki a szabadba, a sziklás partra. Senkit sem látott, senki sem látta, úgy ért a sziklafokig, amelynek tövében kéklő mélységű a tó vize, ott pillanatig megállt, körülnézett és a mélységbe ugrott.

Saison.

Tátra.

— febr. 3.

Itt ülök tehát újra az íróasztalnál és mialatt, félrevonván a nehéz függönyt, elnézem a molnárszürke fővárosi firmamentumot, a háztetőkön széjjeltörő, vékony napsugarakat, visszagondolok a Tátra ibolyaszínű téli égboltjára, orgonahangokként lecsapó, nyérs fénykévéire. Itt, Budapesten is, a nagy kéz becsempészte a tavaszt, a frissen hullott hónap szaga már a fa nedvéhez hasonló, a könyveim tetején primula szerénykedik; mégis, a fésületlen napsugár, a patakvizként csapódó levegő, a telefondrótok közt hangjegyfeleként átviláguló havasi pinty, ahogy emlékké szűrődik agyamban, lebírja ezt a farsangi diszt, ezt a kontinentális regenerációt, és visszaczipel az égboltra edződő hegyek közé, e nagy, szendergő kameák közé.

A tavasz régi ellenségem; és bizonyára már megírtam valahol, hogy nem szívesen engedek tarka fény-és színvadászatának, lázas sejtelmeinek, amelyekből olcsó kiábrándulás, orgonabokrainak, amelyekből seprőnyelek lesznek. A tavasz többet ígér, mint amennyit a nyár meg az ősz beváltani képes. Ibolyaszín mandulavirágokból kopogós, kemény gyümölcs terem; az ibolyából penészes avar lesz. A kitűnő első felvonás után bágyadt másodikat kapunk, a függöny harmadik felgördülésénél pedig a közönség fele a ruhatárban ácsorog. Mégis, fönt, a hálósipkás hegyek között, a téli mancssettába csomagolt tavasz mindig hatalmába kerít; jól esik a gondolataimat szabadjára bocsájtanom, a fáradt agyat fenyvesek zöldjébe fűrösztennem, a kétszerkettőt félretennem. Az a pár nap, amit fönt évente eltölthetek, relációktól, beállításoktól, magyarázatoktól ment, a színpadon nincsenek perspektívák, diszkréttek, okfolyamatok s a megértés lassan, elfáradt kópóként ballag a nyomomban.

Szeretem azokat az írókat, akik az ölükbe vesznek, dörmögve dudolnak altató nótát s aztán gyereknék varázsolvá vissza, mesélnek kalandos hősről, termé-

szetfölötti erőkről, végzetes érzelmekről. Szeretem azokat a vidékeket, amelyeken nincsenek kérdőjelek, ködös izgalmak, vadul kövé vált akciók, ahol minden természetes, magától értetődő, világos színekben szerteolvadó. Ahol a szem nem akad horogra s az agy puha szánkón siklik tova. Ilyen a Tátra; pompásan stilizált semmi, leöntve évezredek csöndjével, nagyapák tunyaságával, lengyel szellők nyugalmával. Veszem és kapom a hegyeket, a fenyőket, ahogy vannak, nem akarok náluknál nagyobb lenni, nem próbálom őket összehangolni, járok köztük, mint a favágó, hit, meggyőződés, számítás nélkül, alárendelve magamat ama rövid lélegzetű, point nélkül kimuló stanzáknak, amelyeket a hópolyhek csöngése muzsikál a fülemben.

Igy szűrődött át idén is — észrevétlenül, gyáván — a lelkembe a hegyek tavasza; micsoda ostobaság most, utólag a papírra idézni kékes árnyékait! Ahogy meg akarom őket fogni és gombostűre szurni, széjjel szaladnak, párává válnak. Amiről azt hittem, hogy hangulat, felölvad egy tányér vizzé, ami emlékként zsongott a lelkemben, az a villanylámpa fényénél vásári rajzá fozlik. Nevetséges; ott álltam a hegy tetején és egy Telepi-képben, arányos vonalakban, szimmetriában, hullámos vonalvezetésben gyönyörködtem. Leültem egy kalyiba mellé, a becsületesen fehér hősánczra és a Tompa »Erdei lakja« jutott az eszembe. Néztam a naplementét, amint rózsaszínűre föszt a fehér hegyoldalakat és a távoli gulyát hallottam, amint a kolompos megett balag. Csupa ócskaság, akár a szamovár, a kakukos óra és a lavendulás víz. Az ember utólag boszankodik az emelygösségén és a bazári olcsóságán.

Milyen másképpen látjuk mindezt innét letről, az íróasztal mellől, a komplementer színek s a komplementer értelem fényében. Mennyivel biztosabb, határozottabb a rajz, a keresztmetszet, a fölépítés, mennyivel becsesebbé válik az erők játéka azzal, amit az emberi agy és szem hozzátapaszt. Az új idők festője, zenésze, írója a természetet átalakította, rendezte, csoportosította, hatásait kiélezte, gádorait kimélyítette, vonalait öntudatosakká tette. Nem a természet sugárzik át az emberbe; a halandó népesítette be a berkeket, ligeteket, sziklákat. A dolgokat nem sejtjük, hanem meglátjuk, nem csupán kergetjük, de meg is fogjuk. Kő, homok, tülevél felölvad hanggá, fénynyé, színné; az intellektuel mosolyogva jár-kei köztük, zsebében az értelem száznelyvü kulcsával. Ösmerjük a művészi megoldást, a hatás magyarázatát s megszerezük a tulajdon lelkünk rokon érzelmeivel.

Vajjon helyesen van-e mindez így? Képmutatás volna azt felelni, hogy: nem. Minden művészetnek megvan a mechanikája; mentől mélyebben rejtőzik ez a gépezet, annál értékesebb lesz a burokja. Az Uristen ugyanazokkal az eszközökkel dolgozik, mint mi: világossággal, rezgéssel, ellentétekkel. És: művészeti feudalizmus nincsen; az ecset, a véső, a toll nem csupán reproductív tényező, hanem világító fáklya, szonda és egy darabka büszke emberi elme is. Míg a régi művészet megállt a külső megnyilatkozásnál, a mai a bensőt für-

készí, a lelket úgy, mint a veséket, a kereszthurokat úgy, mint az imponderabiliákat. Prometheus és Epimetheus ismét testvérek lettek. Réseire akarjuk és tudjuk bontani az egészet, azután ismét összerakjuk s földiszitjük a bensőnk fénysugaraival, színhatásaival és visszateszszük a helyére, hogy tovább csillogjon, mosolyogjon és könnyezzen. Gögösek vagyunk, nem akarunk semmit készen, premisszák nélkül kapni, még a hangulataink is tudatosak, indokoltak, kézzelfoghatók és megmérhetők.

Pompás játék ez, vakmerő hombre-partie, ahol a természet fölteszi üdeségét, sejtelmeit, friss galyait, ködös nyiladékait, mély hangú némaságát, s az ember okossággal, világossággal, fürkészéssel rakja meg a kártyáit. Valakinek azonban mégis veszteni kell ebben a játékban. Ki más az, mint a művész? Az ő boldog öntudatlansága, isteni nemtörődömsége, oktalan rezonanciája tönkremegy a partie folyamatán. Azelőtt a költő, a zenész Aeolus hárfája volt, amelyből a szél zizegése indokolatlan, hangulaton táplálkozó dalt csalt napvilágra. Ő volt a rigó, a fülemüle, amely dórén dalolt, kényszer, bevezetés, befejezés, instrumentáció nélkül. Ime, egy lépéssel tovább mentünk, a művész nem a maga számára énekel, hanem a nagyvilágnak, az értelemnek, a világrendnek. Szavának gyökere kell hogy legyen, mint a luczfenyőnek és gerincze, mint a sasnak. A művészi föladatok sulya megnövekedett, intuiczió helyett tolvajlámpával dolgozunk s a világnak mégsem szabad észrevennie, hogy a kezünk kormos és az ábrázatunk verejtékes.

Mily jó, hogy mindez csak most, a könyvek, a villanylámpák és a gázkandallók közt jut az eszembe. Mily jó, hogy volt tizennégy napom, mialatt levegőt és nem oxigént, vizet és nem H₂O-t ittam. De így lesz-e mindig? Sikerül-e az utolsó vasuti állomáson hagyni a csipeszeket, betörőszerszámokat, angol vasakat és az amerikai furókat? Meddig fog még tartani a boldog állapot, hogy a természet egy csomó sudár fa, szürke szikla és tunya, sűrű levegő marad s nem lesz belőle műhely, vagy mondjuk szebben: műterem, ahol a szemnek, az értelemnek, a haladásnak kétszeres feladatai teremnek? Az idegeit kihasználó városi embernek utolsó remédiuma a természet, az isteni mindenség; a kőpadokon boldogan heverészünk, a patak vizében föntartás nélkül fürdünk meg. Ma még nagyrészt mint barátok állunk a tölgyekkel, páfrányokkal, erdei távlatokkal szemben és boldogan vesszük át az önkényt adta ajándékokat. Idő és tér teltevel azonban ellenségek leszünk és daczosan követeljük tőlük azt, ami a miénk: a rezgést, a fényt, a színeket. A sziklákból esztergályozópadok lesznek, a bükkökből pörölyök, a karcsu nyírfákból éles harczi pengék. Szükségünk van a madárdalokra, a vizek fecsegésére, a szél játékára, s azért erőszakkal hódítjuk őket magunkhoz. A szörnyű robot, amely eddig a csiszolt ablaktáblák, a selyemfüggönyök megett, a roskadozó könyvespolczok közt folyt le, kikiváncozik a pleinairbe; a hangulatok, a sejtelmek nem lesznek tündérek csalánfátylai, hanem

köre, papírra vésett dokumentumok s az ember támo-
lyogva, fáradtan, mégis mohón és gögösen fog a hegyek
és völgyek között járni.

Vissza a természethez: hirdeti minden ujkori
esztétika. Visszamegyünk, fölszerelve csákányokkal,
botosokkal, magnéziumfénynyel és örök akarattal. Az
emberiség új színeket, csodálatos távlatokat, friss leve-
gőt fog kapni, társadalmunk fölött aranyos lantok fog-
nak rezegni s a szem, az értelem, a tudó ki fog tágulni.
Az erőnek, a földi létnek új zsilip nyílik, amelyen át
kavargó hullámai szilajon, habkoronásan fognak tova-
futni. Tudomány, mindennapi élet, világfölfogás fel fog
ujhódni, a korhadtt íróasztalok összedőlnek. Az élet
saszárnyakkal fog a magasba emelkedni: — de hová
menjen a fáradt, a megcsalt, a kifosztott, a meghalni
kivánó vándorember?

Syrion.

IDŐSZERŰ RIGMUSOK.

Jégversek.

Ó, hol vannak a régi szép,
A régi jó idők,
Mikor még jégkirályok voltak
És jégkirályi nők,
Mikor még február haván
A liget befagyott taván
Még én is korcsolyáztam,
Lyáztam, lyáztam, fáztam,
Mikor a szép hölgyek a jégen
Ébredtek, keltek és buktak,
Ó, bukni, kérem, elbukni, csupán
A hatvanas években tudtak!

*

Az Évikém, az Évikém,
Mindennap a jégre mén.
Ott éli az ő világát,
El nem törné soha lábát,
Mert az istenek megójják
Azt a jégen kopogóját!...

*

A korcsolyaverseny
— Kimondom nyersen —
Valami tréfás ügy lehet,
Mert olyan ott az ügymenet,
Hogy akkorára tüzik őt ki,
Mikor a pálya lékes
És a mező ibolyákkal
Ékes.

*

Nagysád, imádom önt a jégen.
Most jobban imádom, mint régen.
Tanum a hátam,
Máskor csak térden imádtam
Most — mi szörnyű esemény! —
A lábaihoz esem én.
S ott fekszem, törve minden tagban,
Hogy is mondják? ... emelkedett
Hangulatban.

Csokonai Vitéz Lajos.

Értesitem önt ó nagysád:
Férjét és a rokonait:
Felfedezték ... mit gondol, kit?
No hát kit? ... a Csokonait.
Egy bizonyos nevezetű
Mihály Csokonai Vitézt,
Aki őt most felfedezte,
Köszöntjük a vitéz iteszt!
Ugy kezdte,
Hogy felfedezte,
Aztán pártfogolni kezdte,
Aztán szépen letegezte,
Lefőlezte,
Fölfedezte, alfedezte
Lefelezte, befelezte,
Fölfelezte, alfelezte,
Föltegezte, altegezte
Kitegezte, betegezte,
Beteg ez, te!?

Maitre Jacques.

INNEN-ONNAN.

> A mors és az imperator. A czim banális, de készakarya
az, mert a történet, amely mögötte következik, szintén banális.
Legalább is banalitás az elemek hatalmára megharagvó és a ter-
mészet törvényeivel kibékülni nem tudó autokrata azóta,
hogy Xerxes király megkorbácsolta a háborgó tengert. Vilmos
német császár a korbácsot ugyan nem pozitív formában, csak
negatív alakban applikálta ugyan Ehrlich professzorral szemben,
de azért mégis csak applikálta, beleesve ezzel abba a hibába,
amely pedig az ő lényegétől olyan távol állónak látszik, a bana-
litásba. Xerxes *adott* a tengernek, mert az nem az ő szájaize
szerint verte a hullámot. Vilmos ellenben *nem adott* Ehrlichnek
mert a professzor elkövette azt a műveletlenséget és hü német
alattvalóhoz sehogyan hozzá nem illő dolgot, hogy nem a rák
ellen, hanem más betegség ellen talált gyógyítószeret. Pedig
tudnia kellett volna neki, ugysis mint orvosprofesszornak,
de úgy is mint német alattvalónak, hogy Vilmos császár, a
hatalmas imperator, teuton büszkeséggel nem fél semmitől
mástól, csak az Istentől és a carcinomától. Mert, úgy látszik, —
és ez megható, mert egészen emberi vonás benne — attól fél,
hogy a rák, amely apját, a rőt germán daliát, a Herman-utódot,
Frigyes császárt megölte, családi betegséggé lappangja magát
bele a Hohenzollernek szervezetébe. És ezért azt követeli meg
minden egyes germán munkásától az orvostudománynak,
hogy erejét, tudását, genialitását és idejét csak és csupán a
ráknak a legyőzésére fordítsa. Ehrlich ezt nem tette, tehát nem
is kapott kitüntetést, hanem haragos fogadtatást a császártól.
És ez a harag, ismétlem, bizonyos tekintetben megható is,
mert nemcsak a czézár gögje, hanem az ember életvágya, sőt
a családapa aggodalma is ott rezege benne. Hogy mégis kómi-
kusan is hat, ennek nem Vilmos császár xerxesi elábrándulása
az oka, hanem csupán a feledékenysége. Megfeledkezett arról,
hogy van más dinasztia is a világon, nem csupán a Hohen-
zollernek, meg arról, hogy Ehrlich orvossága egyes esetekben
még a paralizist is meg tudja akasztani.

* * *

♂ Halász Sándor. Kitüntették. Nagy ordót kapott, de
ez csak kezdete volt az elismerésnek, amely tulajdonképpen
csak pár nappal később nyilatkozott meg, amikor a Posta-
takarékpenztár eljutott fennállásának huszonötödik esztendőjé-

hez. Ennek az intézménynek multja és jelene; nemzetgazdasági jelentősége, melyre évek folyamán szert tett, Halász Sándor munkájának az eredménye. Jól emlékezünk az első kartonlapokra, amely a Postatakarékpénztár alapításakor forgalomba kerültek. Az öt krajczárok megtakarítására csábitottak s a fejlemények mutatják, hogy a csábitásnak volt eredménye. Takarékosagra tanította a népet, mely most már nem az ötkrajczáros levélbélyegeket, de a száz- és ezerkoronásokat viszi a postatakarékpénztárba. A nép karaktere átfurmálódott tehát, még pedig előnyös irányban s ily eredményeket csak igazán mindenképpen kiváló szellemi erők tudtak elérni. A nép karaktere lassan alakul át. Azok, akiknek erre az átfurmálásra befolyásuk van, csak a legritkább esetben érik el, hogy még életükben láthatják az új alakulatot. Halász Sándornak megadatott, hogy gyönyörködhessek annak az intézménynek átfurmáló hatásában, mely az ő igazgatása alatt vett ily nagyszerű lendületet. A nagy ordó nagy öröm, de kevés ahhoz képest, amit ilyen eredmények kínálnak.

* * *

> **Valamelyes felvilágosítás.** A feministák diákgyerekek számára felolvasást rendeztek, amely nagyon látogatott volt s amelynek a során három vagy négy hirtelenében felvilágosuló tagja a hallgatóságnak ott a teremben rosszul lett, úgy hogy ki kellett vinni őket a — mondjuk — szabad levegőre, de mindenestre a padok közül. A felolvasást egy kitűnő orvosprofesszorunk tartotta, aki kétségtelenül mestere a maga tudományának, de nem valószínűen éppen olyan mestere a szóval való ecsetelésnek, a ragyogó fantáziájú, szinpadias előadásnak. Tiszteljék a professzorokat, de eltagadhatatlan, hogy lényük és a szárazság nem idegenek egymástól. És a diákgyerekek mégis rosszul lettek még ettől a valamelyest kétségtelenül száraz felvilágosítástól is, amelyhez talán önkénytelenül is több nedvességet kívántak meg. A kérdés most már az, hogy hány diákgyerek lett volna igazán rosszul még akkor csak, ha a felolvasást nem a tudós professzor mondja, hanem maga az isteni magyar femina főmufti, azaz, hogy mufta, a Rózsika. Mi lett volna akkor? Örökre megfajthetetlen titok. Mert senki sem tud felelni arra, hogy vajjon akkor az összes diákgyerekek rosszul lettek volna-e, vagy pedig éppen ellenkezően, elkövették volna azt az udvariatlanságot és műveletlenséget, hogy — egy sem lett volna rosszul közülük.

* * *

ő **A szolga a közigazgatásban.** Hunyad vármegyében miniszteri biztos vizsgálja a szolgabírói hivatalokat. Nagy mulatsága ez a megyének, melynek humoros népe vigalmi bizottságnak keresztelte a miniszteri biztost. Vigalmi bizottságnak, mert Hunyad vármegyében régen mulattak annyit, mint az ideai farsangon. A multság kissé költséges, de a hunyadvármegyieiek azt mondják, hogy az ördög vigye a költségeket, hacsak jól mulatnak. A költségeket tíz év nyomoruságos közigazgatásával fizette meg a vármegye, legfőbb ideje tehát, hogy ennyi idő és költség után végre kimulassa magát. És a miniszteri biztos minden lehetőt el is követ, hogy a népnek ne legyen oka panaszra. Szorgalmasan kerésgél a poros akták közt és egymás után hozza nyilvánosságra a legpompásabb eseteket. Kiderült, hogy olyik szolgabírói hivatalban tíz évről visszamenően egyetlen aktát sem intéztek el kifogástalanul. De ne rágalmazunk. Találtak kifogástalanul elintéztet aktákat is, azonban ezekről kiderült, hogy valamennyit a szolgabíroság hivataloslagja intézte el. Ez a szolga küldte szét az idézéseket, ez a szolga tárgyalta, ez a szolga hozott határozatokat és rótt ki bíróságokat. A szolgabíró nem is ösmerte a nép, mert a szolgabíró állandó tartózkodási helye a korcsma volt. A szolgát nagyságosurazták az oláhok s ügyes-bajos dolgaikban csak őhöz fordultak. Ő volt a magyar közigazgatás lelke a szolgabírói járás-

ban. Most aztán meg is kapja illő jutalmát. Ötven korona külön prémiumot kap a kormánytól s egyelőre ő helyettesíti a szolgabíró, akit felfüggesztettek állásától. Reméljük, hogy a szolga végre rendet csinál a szolgabírói hivatalban s példát ad arról, hogy Magyarországon hogyan kell tiszta közigazgatást csinálni.

* * *

= **Az ujság új ruhában.** A régi rossz szagu volt, nyirkos, ragadós festékfoltjaival összepiszkolta a tiszta kezét, a fehér ruhát, a reggelizőasztal csipkés abroszát, vagy a halványlila kis kanapét, ahol rajtafeleltek. Olyan volt, mint a régi idők festett kelméi, amikor még nem volt soha ki nem fakuló selyem és mosható bársony, hanem fátylak és köntösök szinpompája egy esőcseppből vagy verejtékpárából tarka szószsá olvadt. Az ujság új ruhát kap. Egy angol kémikus eszelte ki azt a vegyszerekkel impregnált papírt, amire villamosságtól izzó betűkkel nyomtatják reá az írást. Nem lesz nyomdafesték, elmázolt klisé, terpentinszag és fekete tenyér, de azért ennek a leleménynek is, mint minden új alkalmatosságnak, nemcsak nyelői lesznek, vesztesei is, nemcsak örvendezői, gyászolói is. Derék, vidéki dámák, buzgó háziasszonyok, akiknek az a festékes papiros oly sok mindenre jó volt; moly ellen, szőnyeg alá teregetni, ruha közé hajtogatni; kilincset pucolni; befőttes üveget mosni, télre tett tojást, egerektől féltetni való holmikat belesavargatni; a jó nyomdafesték tisztított, konzervált, óvott; az ártalmas háziférges nem szerették a szagát; a derék asszonyok ezert se sajnálták tőle a drága prenumerációt. Az ujrúhás ujságnak meg majd a kereskedelmi forgatagban lesz kelendőse; utóbbi időben ugyis ki volt tiltva a boltból a ragadós betűi miatt; most már nyugodtan pakolhat bele a hentes és szatócs, Füst Milán balladáit nem kopirozza hátára a szalonna és keblére a sajt...

* * *

= **Lépcsők.** A főváros öreg nyugdíjasai merész vágyakkal akarják megmozgatni a tekintetes Karok és Rendek mindenható fáját. Az öregek liftet akarnak, avagy más helyiségbeosztást a hivatalban, ahová a kis nyugdíjért minden elsején járnak. A lépcsőket sokalják; ó jaj, a sokemeletes lépcsőket, amelyeket tyukszemes, csúzos, reszkető lábakkal kell végigtornászni iktatótól számfejtőig, számfejtőtől pénztárig, amíg kiadják a pár szegény garast. Ó, hiszen egy hosszú életen által annyira megunhatták a lépcsőt! Kedvük telhetett benne, míg gyermeki kedvvel szökdöstek rajta, keresztülágaskodva három-négy fokán egy rugaszkodással, — kedvük telhetett benne, amíg gögös, fiatal remények batyuját czipelték végig rajta a padlásszobáig, — amíg szerelmes társsal összefogózva, álomvilágba kapaszkodtak rajt, mint bűvös létrán. De azután, amikor már a czipő talpára kellett gondolni, amit koptat a grádics, amikor meg kellett tudni, hogy amit ők járnak, az csak az élet hátulsó lépcsője, nem a szerencse urainak szánt, csak a gondok cselédeinek, inség napszámosának való, nyomorbagáziát, keserűség szemetjét vonszolni rajta, és meg kellett tudni, hogy ez a lépcső máshova sohasem vezet, csak a szürke robottól a szürke ágyig, hogy ez a lépcső csak úgy vezeti őket a szürke enyészet felé, mint a vak bányalovat a megszokott ösvény, akkor megutálták a lépcsőt, mint a robotot, mint a rossz sorsot, mint az örök reménytelenséget. És most, asztmás kebellet és köszvényes csonttal, ókulárék és mankók segítségével, újra csak meg kell mászni a lépcsőt a kegyelet filléreiért. A rokkant erdei vadnak odaczipelik pajtásai a maradék koncot; a vén kutya elé odaönti a jószívű cseléd a moslékporciót, csak az öreg embernek kell érte még lépcsőt is mászni! És ha majd egy megváltó órán fölragyog előttük Jákob apánknak szent látomása, a mennyei lépcső, annak is csak busan és sürgedten indulnak neki és sóhajtó panaszt küldenek fölfelé, mondván: »Ó, Uram, miért nem szállítod vén pesti gyermekeidet liften az égbe? ...«

SZINHÁZ.

Bábjáték. (*Nemzeti Színház.*) Ez az a műfaj, amelyet a publikum, már az, amelyik: bájosnak mond, alapjában véve pedig, nem kell hosszan keresni a szót: együgyü. Ha volna hozzá kellő bátorságunk és nem volnánk magunk is a szentesített szokások rabjai, bevárhatnánk, amíg tuczatjával — mindegyikben tizenkettő — vonulna el előttünk az ilyen-fajta darab, amelynek egyéb jogcíme, mint hogy francia, nincs, azután egyszerre sommás keresetben mondhatnánk el róluk a véleményünket. Ugynevezett *deczens* darab, másról, mint szerelemről nincs szó benne, biztosan van benne vagy harmincz szereplő, aki egyebet sem tesz, csak szeret, szeret, de frakkban, a nadrágot óvatosan felhuzva, hogy valahogy térdet ne kapjon, közli simára csiszolt mondatokban szenvedélyeit valamennyi, akár azokban a bábjátékbódékban, — ó, nem erre czéloz a szerző — ahol csak a fejek látszanak, ami alatta van a száj alatt — a nézőnek ehhez semmi köze, — csak valami elhasznált seprőnyél, pózna a többi. Hogy ugy mondjuk, fiatal lányok is megnézhetik és Heinrich Gusztáv is odaitélhetné nekik az irodalmi rózsakoszorút. Emberek, akikről hosszú órán nem tudunk meg mást, mint hogy *márki-k*, meg hogy szerelmesek, se hogy kövérek, se hogy soványak, hogy hány évesek, mi a politikai és erkölcsi hitük. Semmit, csak hogy szerelmesek és hogy frakkban járnak. Egyszóval: bájos darab, legalább a Nemzeti Színház szemében bizonyosan az, mert talán csak nem azért adta elő ezt a vigjátékot, mert mulatságosnak találta. Azzal a szóval, hogy: bájos, még lehet sunyi irodalmi czéger alá bujtatott visszaéléseket elkövetni, de az unalom az szuverén, mert a köhögést, azt sem lehet eltítkolni. De Pierre Wolff írta — mondja erre titokzatos tisztelettel a Nemzeti Színház. És ez az egy, amiben igaz van.

A darabot *Hevesi* Sándor rendezte, akinek a feladata ezuttal egyenesen érdekes volt. Mintha versenybíró lenne, úgy állt az újak és a régiek birkózása között. Legyünk pártatlanok: mi nem szeretjük ezeket a régieket. De ezuttal ők győztek. Legvégül már mindenki az ő hangjukon beszélt. Az újak mentése: hogy a régiek többen vannak. És úgy látszik, többen is lesznek.

ZENE.

M. Medek Anna.

Medek Anna leányszobájából lépett a szinpadra. A leányszoba: a legteljesebb intimusság. A polgári nevelés ideálja: az a leány, aki a legjobban el tudja magát rejtteni; az urileánynak már Toldi Miklós korában is terhes erénye: a tartózkodás, jellemzője: a szemérmes, szüzi pirulás, értékét az határozza meg, hogy minél kevesebbet beszélnek róla. A szinpad erkölce — az első pillantásra világos — merőben ellentétes. Ami a színésznőben tartózkodás, zárkózottság: csak ballaszt. Lelkének minden titka ismeretes a közönsége előtt — a szinpad teljes odaadást követel — és mindenki tudja: hogyan csókol, hogyan szeret és hogyan sir. Az ő pirja: a festék és megjárna az a színházi referens, aki a színésznő művészetének nagyraértékelését azzal fejezné ki, hogy nem beszél róla. Medek Anna a leányszobájából lépett a szinpadra. Amikor az anyai parancs értelmében tilos volt egy hosszabb és melegebb kézfogás is, a rendezői utasítás egyenesen Lohengrin nászszobájába küldte, hogy ott emberek és sorsok megrázó tragédiáit

idézzé föl hatalmas és pusztító szenvedélyével. A leányszobából, ez áthatlan falu melegházból lépett a szinpadra, hol minden este más emberek sok és sokféle szenvedélyének borzalmas és nagyszerű viharában roppannak össze, vagy magasodnak föl sorsok. A leányszobából — a szinpadra: ez az atmoszféraváltozás nem egy embert vert volna le a lábáról. Medek Anna, az életnek és a sikernek kemény. akarásával, nem dőlt ki. Szívósan ragaszkodott életének új terepéhez és törhetetlen energiával, alkalmazkodó-képességének teljes kifejtésével azon volt, hogy polgárlányból, aki volt, színésznő legyen; hogy abból az egyformaságból, amely a polgári nevelés ideálja, azzá az egyéniséggé, különiséggé legyen, ami minden művészi produkció alfája. Gondal keresi egyéniségének konturjait, amelyeket a polgári nevelés uniformizáló ruhája elrejtett. E fejlődési processzus egy-egy győzelmes ütközete: a »Dalibor« Juttá-ja, a »Toldi« Piroskája, és az Aida. Minden alkalommal egy újabb és újabb lepel hullik le a szemérmes kis Pagner Éváról, és kiderül, hogy nemcsak egy mindennapi, jöhangu polgárlány lehetősége rejlik benne. Amikor ezek a sorok megjelennek, Medek Anna énekesnői pályafutásának egy jelentős dátumához érkezett el. Claude Debussynek ifjúkori művét, a »L'enfant prodigue«-ot adja elő az akadémiai tanárok zenekara a Zeneakadémián — a kantáté Verlaine verseire készült és a mester ezzel nyerte meg a római díjat — és a kompozícióban a szopránrészt Medek Anna szólaltatja meg. A koncerten a művészi kifejezésnek csak egyetlen eszköze áll a rendelkezésére: a hang. Hangja, ez a tömör, erős, érczes, heroinás szoprán, amely az otthonából a szinpadra hozta, ott marasztotta, ez a legnagyobb kincse. Gondosan csiszolja, ápolja, őrzi. Nem is csoda. Sorsa ez a hang; ami csak történt vele, mind ez okozta. Legnagyobb kincse, amelyben mindenkinek öröme telik.

F. Gy.

Róna Józsefné. Az új operai stílus kifejlődésével váltak csak ismeretessé a hangversenyénekesnek, mint az előadó-művészek egy speciális fajtájának körvonalai. Ez új operában lassankint tulsulyra jut a dráma (példák: Madama Butterfly, Le chemineau, Tiedland), az operaénekesnő típusa pedig gyanúsán közeledik az énekelni tudó színésznő alakjához (példák: Destinn Emmy, Svärdström Valborg, Szamosy Elza). Az operaénekesnő elsősorban színésznő, a hangversenyénekesnő inkább énekművész. Hatásának eszközei tisztán zeneiek. A két fajta teljesen elkülönül egymástól. Róna Józsefné a hangversenyénekesnők közé állott. Választását csak helyeseltethetjük. Ezt az impozánsan terjedelmes és erős hangot kár lenne a modern operák szaggatott és szeszélyesen kacskaringós melódia vonalainak kifejezésére kényszeríteni. Ez a hang régi mesterek klasszikus nyugalmukban fonséges dalainak megszólltatására termett, ahol minden a zenei problémák sikeres megoldásán fordul meg, ahol a cél, a hatás, az eszköz tisztára zenei. Mindebből azonban nem szabad azt hinni, hogy Róna Józsefné művészetében az egyetlen érték: az abszolút hang. A hang nála csak eszköz arra, hogy az ő árnyalatokban csodálatosan gazdag érzésművészetét a külvilágba vetítse. Valósággal újra átkölti azokat a dalokat, amelyeket énekel és a hallgatói a dalok apropos-jából egy nagyfantáziás, színes és mély asszonypszichével köthetnek értékes és emlékezetes ismeretiséget.

Cognac a katonai kórházaknak. Amint értesülünk, a cs. és kir. közös hadügyminiszterium a katonai kórházak részére való cognacszállítással a Világosi Cognacgyárat bizta meg. Szívesen regisztráljuk e hírt, mert ezen megbizatással oly szolid és számottevő vállalatot ért a kitüntetés, amely messze az ország határain túl is közkedveltségnek örvend. A Világosi Cognacgyár, amely hazánk legjelentékenyebb borpárolója, a bécsi összes cs. és kir. kórházak részére fennálló gyógyszerbeszerzési osztálynak is szállítója.

Művészet.

Székely Bertalan emléke.

A Képzőművészeti Társaság, ime, beharangoz félszázados jubileumára. A legnagyobb harangot kongatja meg, a legmélyebben és mégis legcsengőbben szólót. Megszólaltatja Székely Bertalan emlékét; emberi örökkévalóságnak szánt, de még csak félesztendő emlékét. Ez az emlék a kegyeleten már túl jutott, máris megállapított értéknek megbecsülése. Ez az emlék jókora gazdagodásunk. Ezzel az emlékekkel többje van a magyar kulturának. Már azelőtt is sejtelem kerülgette Székely művészetét. Sugdostuk egymásnak, hogy az öreg Székely mégis nagy mester. Csak mégis az, mert az idők megváltoztak, s az öreg festő elrejtőzött. És azt híresztelték róla, hogy haragszik az időre. Az idő gyermekei pedig idegenkednek szülőbanyjuk haragúaitól. Hanem azért sejtelmesei sügdőlődtak a régen volt és mégis megmaradt mester nagyságáról.

Az idők pedig azontul sem szüntek meg változni, és olyan új festést érleltek, amely még régebben volt mestereket is megértett. Talán azért, mert ráeszmélt a festés komolyságára és a pikturáról azt tartotta, hogy nagy becsületesség. Az új ver sacrum embereim nem is szent mámor, hanem szent komolyság uralkodott el. Valamelyes szolidaritást éreznek minden olyan pikturával, amelynek ez a komolyság az éltetője. Minden elvászto messzeségeken túl is. Székely Bertalan szent, szépséges komolyságát, könyörtelen művészi becsületességét, talán az ujszerűek becsülik meg legmegértőbben. Az impresszionizmuson innenmaradtság igazi értékeit és igazi akarását az impresszionizmuson túl kerekedtek inkább megbecsülhetik, mint azok, akik csak kegyeleten át jutottak el Székely megbecsüléséhez, vagy azok, akik Székelyben csak olyan régi művészt látnak, akivel az újak és az ujszerűek ellen tünthetnek.

A Mücsarnak Székely-kiállításába a mesternek minden korából való műve került együvé. Még gyermekkori rajzai is ott vannak. Egy félszázadnak tapasztalatokból élősködő és tapasztalatok ellen lázongó festészete küzd bennük egy nagyszerű megértőnek azzal az eltökéltségével, hogy a dolgok mélyébe néz és ott leszűri őket. Székely Bertalan nem gyűjtött tapasztalatokat, hogy értékesítse őket, hanem eredményeket érlelni segített. A hatásokat szépszedte, megvizsgálta, kiselejtezte, finomította és úgy tette őket magáévá. Képei tulajdonképpen nem egy-egy festőre, hanem egy-egy megismerésért való egész küzdelemre emlékeztetnek. A küzdelem és küzködés legjellemzetesebb kifejezőire. Van az ő képei közt még Daumier-emlék is. És a német monumentális festés, Cornelius ritmustornyosításától Pilotyék jelmez-pátoszaiig, végigküzködik az ő pikturáján. Legkevésbé mégis az ő volt tanítóit és iskolázásában társait juttatja eszünkbe. Se Piloty, se Kaulbach nem formálták át a maguk képére. A festői tartalom és nem a képtárgy szabja meg az ő pátoszát, ritmusát és kompozícióját. Mennyezetfestésében a festői tartalomból formálja ki a képtárgyat: mivelhogy a képnek mégis csak valamit jelentenie kell. Ezek a mennyezet-tervek a festőiségnek az irodalmi tárgy fölött való gögös magasrendűségét hirdetik.

Mintha Székely Bertalan Feuerbachhoz, de kivált ennek mesteréhez, Couturehoz, közelebb volna, mint tanítóihoz és a körülötte és vele együtt pingáló történelmi festőkhöz! Feuerbach, a szabópatosz, a jelmezdeklamáció s a szinpad elrendezés irgalmatlan üldözője, a festőiségben komponálásnak mestere, közelebb férközött Székelyhez, a Piloty-ranítványhoz, mint a müncheni bombasztikusok és theatricalusok egész hada. De még megkapta a német és francia omantikusok festése is. Az ő tájfestésük és figurális festé-

sük és kutatásra, kifundálásra és — megjavításukra ösztöklétek.

Csak éppen az új forradalom előtt hőkölt vissza. A plein-air és az impresszionizmus az ő számára nem művészi forrongás, hanem anarchia volt. Hiszen a folt törvényeit, a lokálszin becsületét, a dolgok mivoltát érvényesítő formát s a szépséges összehangolást lerontják. És nem juttatnak helyükbe új törvényességet, hanem az ellenőrizhetetlenséget teszik urrá. Egyenesen a véletlent, s vele — a véletlen korrigálóit. A festés szélhámosait. Egy-egy új nagy mester a maga áhitatát komoly művészi munkába önti, de a körülöttük nyüzsgők a dolgoknak megtanulva látását s a látáson keresztül való tudást és a tudáson keresztül való látást semmibe veszik. Székely megriadtan fordult el az új festéstől, s talán még nagy eredményeit sem ismerte el. Pedig ugyanő a pillanat képét is meg tudta látni, nagy kompozíciók foltimpresszióit mesterien kivonatolta és vázlataiban és tájképeiben az összefoglaló egyszerűséget érvényesítette. Nagy érdeme Lándor Tivadarnak, a kiállítás igazi rendezőjének, hogy az egész Székelyt bemutatóan, ezeket a vázlatokat is kiválogatta és összegyűjtötte. Évek óta kutat és dolgozik a Székely-érték megállapításáért, s úgy tudom, hogy maholnap elkészül nagy Székely-munkájával is, amelyből Székelyt, a tudóst is meg fogjuk ismerni. Az elméletek mesterét, és életét, mint a festés komolyságának fanatikus hitvallását.

A kiállítás ezer képe és rajza közül a falfestmények kartonjai a legimpozánsabbak és a női arcokképek a legmélyebbek. Amazokban, a falfestményekben, az összehangolás és együvékomponálás akarása érvényesül. Nem mint indulat, hanem mint spekuláció. Különbösen is ezek: az összehangolás és az együvékomponálás Székely egész festésének legfőbb követelményei. Minden elmélkedése, minden töprengése, minden spekulációja az összehangolás és együvékomponálás törvényeit kutatja, kerülgeti, megrögzíti. Megható az a buzgalma, amelylyel egy-egy képéhez tanulmányt tanulmányra halmoz, csakhogy az összehangolásnak, a kompozíció egyensúlyának és a ritmusnak legtökéletesebb lehetőségét elérje. Akárhányszor művészi akarása, képének hatása belefut ebbe a spekulációba. De akárhányszor a dolgoknak, a látottaknak szentséges megtanulása révén a vonalon, a folton, a mozgáson úgy uralkodik, hogy minden bonyodalmon keresztül nemes egyszerűsége tudja őket fogni. Megküzd velük, meghódítja őket, hogy játszasson velük.

Ez a kiállítás gyönyörű szenzációja a művészetnek. Öröme a megértőknek és kedves mulatsága azoknak, akik Székely Bertalanra hivatkozván, valakik ellen, bárki ellen is, tüntetni akarnak.

Gerő Ödön.

Pór Bertalan. A múlt évben állította ki nagy családi csoportképét, amely színben kissé meglepő a kiszinezett fotográfákhoz szokott szemnek, az elhelyezésben, a főbb mozdulatok beállításában viszont mintha fényképészre emlékeztetően keresett lenne, valójában azonban kegyetlenül alapos jellemzés, félelmesen igaz észrevésekkel teli. Akkor, ha jól emlékezünk, egyedül ez a képe számolt be munkásságáról. Most kollektív kiállítással mutatkozik be a Könyves Kálmán helyiségeiben. Az újra kiállított csoportkép óta előrehaladt, készített egy nagy, három aktot ábrázoló képet és ez már nem csupán a polgári szinsablónokkal köt ki, de a meztelen test formáit, izomtömegeit, összefüggését is alakítja, másítja, változtatja. Mondjuk, hogy kicsavarja. Nyugodtan mondhatjuk, mert amennyire nem tartjuk harmónikusnak, leszűrtnek ezt a képet, amennyire nem hisszük, hogy öt vagy tíz év múlva is azzal a megelégedéssel fog rá tekinteni, mint ma, épp annyira látjuk a kvalitásokat benne és még inkább mögötte meg mellette. Nem a szent naturalizmus és a szemforgató igazság nevében vannak a kép ellen kifogásaink. A természetet és az

igazságot kivétel nélkül minden piktor örökösen hűtlenül elhagyja. Ez a kép van annyira természetes és igaz, mint bármely köztisztviselőben álló kompozíció. Nem lehet ellene elvi kifogást tenni, megállapítható azonban róla, hogy hiányzik belőle a — siker, a szuggesztív erő, az a képesség, hogy hazugságait, artisztikus hazugságait szívünkbe lopja. Talán nem is szabadna ezt megírni, mert mi tudjuk, mennyi szeretet, fáradás, erőfeszítés, akarás nyomait hordozza ez a nagy vászon, és tudjuk, hogy nem veszett kárba ez a rengeteg iparkodás. Pór Bertalan azonban nyilván elbirja ezt a megjegyzést; hiszen hihetetlenül erős, hatalmas skálájú művésznek mutatkozik ezen a kiállításon. Meglepetés azok számára, akik eddig nem foglalkoztak vele alaposabban. Régi művei: kezdetnek pompásak. Sokan irigyelhetik érte ma is. Pór azonban gyorsan elhagyja a biztatón komolyan vett kezdetet, hamarosan a magá szemével néz szét a világba és észrevesz mindent, csendéletet, tájat, emberi arcot. Ez utóbbival, ezzel a kemény feladattal pompásan birkózik. Egészen új képei között egy-két bámulatosan nyugalmas, befejezett kész portré. Pályája kezdetén a delikát színátmeneteket kedveli; aktképén a barna tónusok komoly változatai. Ugyanakkor azonban a légvidámabb zöldekben fűrészi tájait. Külön gyönyörűség velencei képe: ragyogó napsugár, a palotasorokat végtelenbe nyújtó párák levegő, frissen csillogó víz, minden kitűnően egybehangolva. A kis rajzoktól a legnagyobb vásznakig mindenütt a legnagyobb szeretettel teljes elmerülés nyoma, a feltétlen komolyanvadás. Kevés festő fordul oly sokféle érdeklődésével és kivételesen kevés győzi oly irigylésreméltóan erővel, mint Pór Bertalan.

IRODALOM.

A trondhjemi herceg kíséretében. Antal Sándor, a Stockholmban élő fiatal író regényt írt *A Hét*-nek, amelynek közlését mai számunkban megkezdettük. Ez a regény ékes mindazokkal a kvalitásokkal, amelyeket *A Hét* olvasói már ismernek Antal Sándor finoman szőtt, érzésekkel és hangulatokkal csipkézett novelláiból. Két tipust ír le benne az író, két különbözőfajta embert, aki meg akarná egymást ismerni s szeretne bekukucskálni egymás lelkébe. Ezzel a küzdelemmel, amely lirai, párhuzamosan fut egy izgató és vehemens cselekmény. De mindennek alapja a dolgok fölött és alatt lebegő líra s a regény inkább a hangulatok és gondolatok regénye. A diszkrét stilművészetnek ezt az alkotását bizalommal nyújtjuk *A Hét* elkényeztetett publikumának, mert új, nemes termés s egyuttal irodalmi delikatessz is.

Verseskönyvek. Peterdi Andor érdekes és egyszerű egyéniségéhez néhány új szint adott a *Sátor alatt* című vékony kötet. Természetimádás és reflexiók vannak e füzetben, bár a *pay-sage*-ok nem bonyolult színezésűek és a bölcselkedés is csak közelebbfekvő és a kézügybe eső skálákon hallatja enyhe szavát. Ez a munkából és vándorszínészből lett magyar poeta megérdemli a figyelmet, mert őszinte és mert tetetés nélkül, szimplán tud keseregni. Lány és odaadó barátja a köznapi szenzációknak, távol szövik minden bonyolultságtól, és e zavaros korban egyszerű hangokkal szórakoztat. — Zoltán Vilmos kitűnő Carducci-fordításai az eredetinek kesernyés és mesterkéltséget idézik vissza. A Carducci-versek, ha rokon művészetből kérünk hasonlatot, inkább építészeti remek és merev oszlopok dekorációját nyújtják a modern líra muzsikális, vagy festői szépségei helyett. Zoltán Vilmos e kétszeresen klasszikus verseket teljes művészettel és minden ornamentális

szépségükkel ültette át Berzsenyi nyelvébe. — Molnár Antal, egy ismert fővárosi kvartett tagja, különös versesfüzetben próbálta megrögzíteni azokat az érzelmi általánosságokat, melyek a zene éltető elemei, de beszédünkben formátlanul hatnak. Egyes nagyszabású opusok ingadozó, elmosódó és jórészt kivethetetlen utánérzései ezek a versek: szövegek, melyek egy Beethoven-szonáta, vagy egy Bach-preludium ránk gyakorolt hatását próbálják megérzésként. Hogy ez az utólagos magyarázás sem mindig sikerül, az nem Molnár Antal hibája; a két dimenzió közötti különbség ez, melyet áthidalni emberi lehetlenség. — Pósa Lajosné gyermekét és friss lírája kedves chansonokban csendül fel a *Tövises úton* című kötetben. Keresetlenül énekel meg minden fájdalmat, vagy gyönyörűséget, a differenciáltságnak még csak árnyéka nélkül is. Asszonyos jószág és őszinteség van a sorokban, a népdalok ritmusára bizta magát, melyek jól csengenek, és melyektől semmit sem lehet rossz néven venni.

KÖZGAZDASÁG.

A Budapesti Közuti Vaspálya-Társaság január 31-én tartotta rendkívüli közgyűlését Jellinek Henrik udvari tanácsos, elnökgazgató elnöklete alatt. A napirendnek egyetlen pontja: előterjesztés és határozathozatal a tárczában levő részvények egy részének értékesítése ügyében. A társaságnak, hogy nagyszabású építési programját végrehajthassa, pénzkészleteinek megerősítésére van szüksége. E végből az igazgatóság határozati javaslatot terjesztett elő, hogy a tárczában levő részvények fele (15.271 darab) elővételben a részvényeseknek felajánlások, másik része pedig a Magyar Általános Hitelbanknak és a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknak fix áron eladassék. A határozati javaslatot, mely úgy az egyes részvényesek, mint a társaság érdekeinek a legteltesebb mértékben megfelel, a közgyűlés elfogadta. A részvényesek elővételi jogait február 1-től február 14-ig gyakorolhatják.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület idei forgalma 13.494.793,755 korona 94 fillér volt, amely összegben a készpénzforgalom 5.793.317,171 korona 38 fillérrel szerepelt. Az 1909. év forgalmához képest a szaporulat 3.416.309,392 korona 68 fillér, illetőleg 1.403.520,875 korona 41 fillér volt. A mult esztendő tiszta nyeresége 7.462.933 korona 36 fillér, a szabályszerű járulékok, valamint az 1909. évi áthozat levonásával 6.749.282 korona 41 fillér volt. A nyereségre vonatkozólag javasolta az igazgatóság, hogy részvényenkint 775 koronát, 7500 darab részvény után tehát a bélyegilletékekkel együtt 5.831.250 koronát fizessenek ki, köz- és jótékony célra 80.000 koronát, a tisztviselők külön jutalmazására 150.000 koronát, a választmány díjazására 37.380 koronát fordítsanak és az 1911. üzletév számlájára 714.879 korona 46 fillért vigyenek át. Az igazgatóság javaslatát egyhangulag elfogadták.

Diana áruház rt. cég alatt a Budapesti bank rt. részvénytársaságot alapított 300.000 K alaptőkével (600 darab 500 K névértékű részvény), mely a Váci-u. 19. és 21. sz. alatt megvett telken fog áruházat építtetni. Igazgatóság: Somló Gyula és Mende Gyula. Felügyelőbizottság: Steinfeld Sándor, Kovács Béla és Fuchs Richárd.

HETI POSTA.

London. A. E. J. A reklamált kézíratra nem emlékezünk. Ez is kritika, mert jó versek megmaradnak emlékeztünkben. A második kérdésre nem terjeszkedhetünk ki. A könyvet elintéztük annak idején s elismerésnek sok lenne, ha még egyszer lebecsülnék.

Orosháza. F. Nem jár érte kézsók. De ha mindenképpen halás akar lenni, küldjön olyan kézírást, a melyet nem kell órák hosszat betűzni. A legutóbb küldött versről nem mondhatunk véleményt: nem tudtuk elolvasni.

Budapest. Sz. V. Maradjon az önképzőkörnél.

Tószeg. V. Egy kis tehetség manapság már minden emberben van. Önnek több jutott. Több, de nem elég.

Kalocsa. A. K. A kéziratot nem használhatjuk!

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.